

De
3546
(1)

aa ~~624~~ 613.

IV. 50

11

5. Q

A. N. A. L. F. E. O. F. T. N. A.

A. R. A. B. I. C. A.

1801

L. A. T. I. N. E. T. E. R. T. I. T. E. T. I. L. L. I. S. T. R. A. T. I. S.

E. R. N. F. R. I. D. C. A. R. R. O. S. E. N. M. U. L. L. E. R.

W. I. L. H. E. L. M. S. T. R. O. S. S. E. R. S. T. R. A. S. S. E. R. S.

E. R. N. F. R. I. D. C. A. R. R. O. S. E. N. M. U. L. L. E. R.

L. I. B. R. A. R. I. A.
S. A. L. T. I. S. T. R. A. T. I. S. T. R. A. T. I. S.

17

A N A L E C T A

A R A B I C A

EDIDIT

LATINE VERTIT ET ILLUSTRAVIT

ERN. FRID. CAR. ROSENMÜLLER

THEOL. D. ET LITT. OO. IN ACAD. LIPS. P. P. O.

P A R S P R I M A.

L I P S I A E

SVMTIBVS IO. AMBROS. BARTHII,

MDCCCXXV.

INSTITVTIONES
IVRIS MOHAMMEDANI

CIRCA

BELLVM CONTRA EOS

QVI AB ISLAMO SVNT ALIENI.

E

DVOBVS AL-CODVRII CODICIBVS

NVNC PRIMVM

ARABICE EDIDIT, LATINE VERTIT, GLOSSARIVM ADIECIT

ERN. FRID. CAR. ROSENMÜLLER

THEOL. D. LL. OO. IN UNIV. LIPS. P. O.

LIPSIAE

SVMTIBVS IO. AMBROS. BARTHIL,

MDCCCXXV.

INSTITUTIONES

IVARIS MOHAMMEDANI

CIRCA

SECTUM CONTRA EOS

QVI ARISTOTELIS SYNTAXIN

D

DAVIDIS AL-CODYRI CODICIBUS

ET

FRANCIS EDIDIT, LATINE VERITATE, GROSSARIUM ADIECIT

FRANCO. ERND. CAR. ROSENTHAL

FRANCO. ERND. CAR. ROSENTHAL

LIBRARI

UNIVERSITÄTS- UND LANDESBIBLIOTHEK SACHSEN-ANHALT

MDCCLXXXV

LECTORI

s.

In tanta, qui Iuris scientiam e disciplina Mohammedis
sectatorum tradunt, librorum Arabicorum multitudine,
Codurii opus, cuius specimen nunc primum edimus,
inter primos locum tenet, plurimumque apud suos
auctoritatis habet. De auctoris vita, fatisque nil di-
cere habeo, nisi pauca haec, quae in Annalibus ABUL-
FEDA refert¹⁾: „Anno CCCCXXVIII (MXXXVI aerae

1) T. III. p. 92 ed. Reisk. Adler. في سنة ثمان وعشرين وأربعماية
توفى أبو الحسين أحمد بن محمد بن حمد القدوري الحنفى ولد سنة
اثنين وستين وثلاثماية انتهت إليه رئاسة اصحاب أبي حنيفة بالعراق وارتفع

Christ.) obiit Abùl Hosein Ahmed, filius Muhammedis, filii Hamedi, vulgo Codurensis appellatus, Nisaburae natus anno CCCLXII, vir magni ubique nominis,

جاهه وصنّف كتابه المسمى بالقُدوري المشهور ونسبته الى القُدور جمع
 Omissum قدر قال القاضي شمس الدين ابن حلكان ولا اعلم وجه نسبته اليها
 est in textu Arabico النيسابوري, quod in versione expressit Reiskius.
 Porro pro حميد Reiskius coniicit legendum حميد, vel potius حمدان,
 quod nomen exhibet Raud (روض الاخبار). In B. F. TYDEMAN *Con-*
spectu operis Ibn Chalicani de vitis illustrium virorum (Lugd. Bat.
 1809. in quat.) p. 126 legitur: ابو الحسين احمد بن محمد الفقيه
 ببغداد A. 362. obiit... الكنفى المعروف بالقُدوري
 A. 428.“ HERBELOT in *Biblioth. Orient.* p. 230. edit. prim. haec
 habet: „CADURI, Surnom d'Ahmed Ben Mohammed, qui est l'Au-
 teur d'un commentaire sur le livre nommé *Adab al Cadhi*, qu'il
 explique selon les sentimens d'Abu Hanifah. Il a composé aussi le
 livre intitulé *Magma al Baharain*, qui a été abrégé par Nassafi.
 Cet auteur mourut l'an de l'Hegire 438 (falso pro 428).“ Denique
 CAR. HAMILTON in *the Preliminary Discourse ad Opus quod inscri-*
bitur: The Hedaya, or Guide; a Commentary on the Mussulman
Laws: translated by order of the Governor General and Council of
Bengal (IV Voll. in quat. Lond. 1791.), Vol. I. p. XXXVI. inter
 libros, quorum in *Hedaya* frequentius fit mentio, et nostrum recen-
 set hisce verbis: „The Commentary of *Kadooree* (which is sometimes
 simply termed *Kadooree*) takes its title from the patronymic appella-
 tion of the author *Ahmed Bin Mohammed Kadooree*. It is a Com-
 mentary upon a previous work of *Aboo Yoosaf*, intitled *Adab al-*
Kazee, or *duties of a magistrate*, and is considered as of high au-
 thority by the sect of *Haneefa*. It was published about A. H. 420;
 the place of is publication uncertain.“ De Vocali, qua prima nomi-

magnaeque suo tempore dignitatis, ut qui sectae suae per Iracam Raiisatum (i. e. munus ephori) adeptus est. Auctor hic est illius celeberrimi libri, qui, cognominis patri suo, vulgo usurpatur Coduricus; derivatum id nomen est a plurali *Codur*, vocis singularis *Kidr* (h. e. olla). Negat tamen Cadi Schams-ed-din Ibn. Chalican rationem huius appellationis nosse.“ Huius igitur celebris Antecessoris libri, nostratibus adhuc vix nomine cogniti, codices duos bibliothecae Regiae Dresdensis²⁾, pro sua humanitate et bonas literas promovendi studio, mihi utendos benignissime concessit BEIGELIUS, Vir Illustris, qui ipse auctor mihi suasor-que exstitit, ut eam libri partem, quae de debellandis iis, qui a Mohammedana secta alieni sunt, praecepta tradit, in publicam lucem proferrem. Ego vero peritissimo adhortatori eo lubentius sum obsequutus, quo

nis قدوري littera sit animanda, dissentiunt codices, aliis *Fatha* aliis *Dhamma* exhibentibus.

2) No. 27 olim, nunc 152, finitus prima die mensis Muharrem anni 1032 (1622), 8vo oblong., et Num. 126 olim, nunc 157, finitus die 20 mensis Muharrem, anni 1052 (1642), 4to. Quorum codicum priorem „bonae notae“ esse dicit REISKIUS in *Catalogo CXXXV. Mss. Orientali biblioth. Reg. Dresd. in den Memorabilien* a S. V. Paulo edit. P. IV. p. 7.

certius intelligerem, contineri ea, quam diximus, libri Coduriani parte non tantum talia, quae proprie ad bellum spectant, verum omnino totum ius belli et pacis Mohammedanorum, esseque illam tum ad historiam, tum ad politicam Mohammedorum propius cognoscendam haud exiguae utilitatis. Discimus enim inde, quam primi post Mohammedem Arabum Imperatores in aggrediendis subiugandisque populis inierint rationem, et quos armis subegerunt et in suam redegerunt ditionem, quomodo tractarint. Ea vero, quam primi illi Imperatores instituerunt, via, qui eos sequuti sunt, perrexerunt, necdum, quae Codurius tradidit leges, sunt abrogatae. Atque eae quidem inter nos haud plane incognitae erant; praesertim ADR. RELANDUS plura de iuribus, quae sibi observanda esse ducunt Mohammedani, quando cum Christianis et aliis religionis suae hostibus iis res est, docte et dilucide exposuit³⁾. Neque tamen propterea hanc nostram ope-

3) In Dissertatione *de Iure militari Mohammedanorum contra Christianos bellum gerentium*, in *Dissertatt. Miscellanear.* P. III. p. 1 seqq. Fontem quod attinet, unde sua hauserit Relandus, de eo nil dicit, nisi „esse codicem manu scriptum, in quem inciderit, qui ordine concinno praecipua, quae ad hanc materiam illustrandam faciebant, maxime juxta mentem Iurisconsultorum Indorum et Per-

ram a peritis harum rerum arbitris supervacaneam iudicari vereor, quum Arabice haec nondum sint edita.

sarum, complectebatur.“ Quanam vero lingua sit conscriptus, quis libri auctor, quaenam eius epigraphe, quo tempore et loco sit editus, siluit. Mirum, pro *tributum* in Dissertatione Relandiana constanter exhiberi *سجسه* (p. 14. latinis literis *Sjesje*) quae est vox nihili. In opere *Hedaya* dicto (vid. supra Not. 1.) leges quae bellum, quod vocant sacrum, spectant, tradit Liber *nonus* inscriptus: *Al-Seyir or the Institutes*, Vol. II. p. 139 seqq. Easdem illas ex opere, cui epigraphe *Multeka el-ebhar*, i. e. Confluxus marium, excerptas dedit IOSEPH. DE HAMMER, in libro cui titulum fecit: *Des Osmanischen Reichs Staatsverfassung und Staatsverwaltung* (Wien, 1815) P. I. p. 162 seqq. Quem novem annis prius ab eodem Viro Illustri e Turcico sermone in nostrum conversum edidit IOA. DE MÜLLER libellus, ita inscriptus: *Die Posaune des heiligen Kriegs aus dem Munde Mohammed(s) Sohns Abdallah des Propheten*, Leipz. 1806 in octon., non tam leges continet, quam adhortationes ore propagatas, quibus ad strenue debellandos a se alienos incitavit Mohammedes et inflammavit suorum animos. Duobus postremis libri Capitibus victoriae recensentur, quas et ipse Mohammedes, et plures suae sectae principes de Christianis aliisque sibi adversariis reportarunt (usque ad finem Seculi XIII nostrae aerae), atque nomina eorum, qui pro Mohammede et sua causa animose et fortiter in proeliis pugnarunt. Quaedam denique, quae ad bella Mohammedanorum cum Christianis spectant tradit libellus hac insignitus epigraphe: *Iuris circa Christianos Muhammedici particulae. E codicibus Moslemorum eruit et publicae disquisitioni exposuit* IO. HENR. CALLENBERG, Philos. Prof. Extraord., *Respondentis munus obeunte* LUDOV. CHRIST. VOCKERODT, Gothano, Theol. Cultore et Paedag. Reg. Collega, Halae

Nec deesse speramus, quibus gratum fuerit, se fontem iam ipsum adire posse, nec necesse habere interpretibus fidere. Textum Arabicum ex duobus, quorum nobis facta erat copia, codicibus inter se collatis, omni qua potuimus fide et diligentia describi curavimus, notisque vocalibus instruximus, et Versus, sive paragrafos, in textu Arabico signo —~ primis vocibus imposito notatos, numeris distinximus. Praeterea, quum hic libellus ob styli Arabici simplicitatem et puritatem apprime idoneus sit, in quo legendo sese exerceant linguae Arabicae studiosi ii, qui primis elementis egressi sui ipsi industria paullatim maiorem paratioremque Arabici sermonis copiam sibi acquirere cupiunt, ut in tanta lexicorum Arabicorum, quae facile comparari possint, penuria illorum commodis inservirem, adieci omnium quae in textu Arabico reperiuntur, vocabulorum Indicem, cum eorum interpretatione Latina.

Magdeburg. 1729, in quatern. Usus est Callenberg potissimum codice Arabico Ms. bibliothecae orphanotrophei Halensis, qui continet *Abu Leithi* (أبو ليث), Iuris Consulti Hanefitici, *Thesaurum Iurisprudentiae* (خزانة الفقه). De auctore eius operis vid. HERBELOT *Biblioth. Orient.* sub *Abulaith*, et quae addiderunt Reiskius et H. A. Schultens, in Vol. IV. operis Herbelotiani Hagae Comit. 1777. in quatern. editi.

Quae Codurii libello subiuncta sunt e SEID ALI, Hamadanensis, *Thesauro regum*⁴⁾ excerpta, reperi in codicis 27 (nunc 152) folio 185 verso ad marginem adscripta. Consentiant maximam partem cum iis, quae OCKLEY in *Historia Saracenica* P.I. p. 268 vers. teuton. ex auctoris Arabici anonymi *Historia Terrae Sanctae* (Ms. Pocock. no. 362) attulit⁵⁾; plane vero sunt contraria commenticiis illis Mohammedem inter et Christianae fidei cultores conditis pactionibus, quae sub nomine *Testamenti Mohammedis* circumferuntur⁶⁾, quas vero, diligenti instituto examine, minime genuinas, sed spurias confictasque esse, rationibus et plu-

4) Vid. de hoc libro HERBELOT *Biblioth. Orient. s. v. Dhekirat almouk*. Quod vero ibi auctor anno 78 aerae Mohammed. mortuus legitur, dubio procul typhetae errori debetur.

5) Eadem illa, quae Christianis in ditione Mohammedanorum habitantibus observanda praescripsit Omarus, nonnullis praeceptis additis, retulit DE HAMMER in libro supra not. 3 laud. *des Osman. Reichs Staatsverfass.* P. I. p. 183 seqq., qui et p. 185. testatur, pleraque illorum praeceptorum etiamnum observari.

6) Editum est Parisiis 1630. in quat., Lugd. Batav. 1655 a Io. Georg. Nisselio, et Hamburgi 1690 ab Abr. Hinckelmann; vid. C. F. SCHNURRERI *Biblioth. Arab.* p. 443.

ribus et certis demonstravit TH. CHR. TYCHSEN, Vir Illustris, in Commentatione, *qua disquiritur, quatenus Mohammedes aliarum religionum sectatores toleraverit, rel.*, quae legitur in *Commentatt. Societ. Reg. Goetting.* Vol. XV. 1804. p. 152 seqq.

Dabam Lipsiae d. XII. Octob. MDCCCXXIII.

INSTITUTIONES

IVRIS MOHAMMEDANI

CIRCA BELLVM CVM IIS QVI AB ISLAMO SVNT ALIENI.

I. Bellum contra eos qui ab Islamo sunt alieni est tale a Deo iniunctum officium, cui vicario modo satis fit. Quodsi pars Moslimorum illud implet, non tenentur reliqui; si vero ne unus quidem, illius neglectu crimini sunt obnoxii omnes. Oppugnare infideles oportet, etiamsi nos non primi sint aggressi.

II. Non tenentur ad bellum sacrum proficisci infantes, servi, feminae, caeci, claudi, manibus truncati. Si vero hostis in terram Mohammedanam irruit, ad eum propulsandum omnes Moslimi surgere debent. Tunc egrediatur uxor sine permissu mariti, et servus sine permissu domini.

III. Quando Moslimi ingrediuntur terram hostilem, urbemque aut arcem obsidione cingunt, invitent incolas ad Isla-

mum amplectendum. Si annuant, abstineant Moslimi ab iis debellandis; si vero recusent, ad tributum persolvendum illos vocent; quod quum solvunt, eadem iis, quae Moslimis, esto securitas, et quae Moslimi, eadem praestent illi.

IV. Haud licet debellare eos ad quos non prius invitatio ad Islamum pervenit, nisi postquam invitati fuerint.

V. Laudabile est, eos, ad quos invitatio ad Islamum prius venit, cui vero non annuerunt, iterum invitare. Si vero et tunc recusent, Moslemi, implorato contra eos divino auxilio, bellum iis inferant, impugnent eos instrumentis bellicis, comburant domos eorum, aquarum inundationes iis immitant, et corrumpant sata eorum.

VI. Non est criminisum Muslemis sagittas iaculari in hostes, etsi in iis sit captivus aut mercator Muslemus, aut si illi infantibus aut captivis Muslemis pro scutis utuntur; non abstineant propterea ab emittendis in illos telis, sed progrediantur tela in hostes iaculantes.

VII. Non est criminisum Muslemis, uxores et Corani exempla secum in expeditionem ducere, si exercitus satis fit fortis, ut illis securitatem praestare possit; in reprehensionem vero incurrunt, si illa secum ducunt cum turma, quae non sufficit ad securitatem iis praestandam. Non licet mulieri pugnare sine mariti permissu, neque servo sine permissu domini, nisi irruat hostis in terram Moslimicam.

VIII. Non decet Moslimos datam fidem fallere, aut dolose agere, aut homines mutilare, aut mulieres, senes, decrepitos, infantes, coecos, claudos, occidere, nisi unus aut alter horum consiliis suis bellum iuverit, aut mulier sit regina. Neque occidere licet insanos.

IX. Si Imamo *) visum fuerit pacem facere cum hostibus, aut cum parte eorum, idque rationibus Moslimorum conducatur; non est reprehendendus. Quodsi pacem cum iis fecerit ad certum temporis spatium, tum vero intellexerit, esse e re Moslimorum, pactum rumpere; id illis renunciet, et renovet bellum. Si autem primi dolo malo ruperint pactum, redintegret bellum, nulla prius renunciatione illis facta. Quod tamen tunc tantum fiat, si communi consensu pacem fregerint.

X. Quodsi servi hostium ad exercitum Moslimorum transeant, liberi sunt.

XI. Non est crimosum, si milites Moslimi in terra hostili pabulantur, et quidquid eduliorum inveniunt, comedunt, aut lignum oleumve in suos usus convertunt, et cum armis, quae reperiunt, pugnant, et id omne quidem nulla praedae partitione facta. Neque vero de illis quidquam vendere aut commutare licet.

XII. Si quis ex hostibus Islamum amplectitur, securitatem hoc ipso obtinet pro se, pro infantibus suis minorennibus, et pro omnibus suis opibus, sive sint in manu sua, sive in manu Moslimi aut tributarii depositae.

*) Nomen Arabicum *Imam* denotat proprie *antecessorem*, quem alii sectantur ac imitantur, peculiariter qui praeit populo sacros ritus, Sacrorum antistitem. In hoc vero Tractatu per Imamum intelligitur ille, qui summa cum auctoritate toti populo praeest tam in rebus sacris, quam in civilibus et politicis, ut Imperator Osmanorum. Apud Mohammedanos enim illae dignitates in unam personam collatae sunt; quare dicere solent, Prophetam suum (Mohammedem) imitatum fuisse Mosen, qui et in rebus civilibus Israelitis praeerat et simul rationem cultus divini praescripsit non Iesum, qui regnum suum non esse huius mundi confessus est. Vid. MURADGEA D'OHSSON *Descript. Imper. Osman.* P. I. p. 144. vers. germ.

XIII. Cum regione hostili potimur, fundi eius, uxores cum foetibus, et liberi adulti tanquam praeda aerario publico addicuntur.

XIV. Non licet ab hostibus arma coëmere, aut eos illis instruere.

XV. Secundum Abu-Hanifa *), cui Deus sit propitius! haud licet captivos commutando redimere. Sed Abu-Ioseph et Mohammed **), quibus Deus sit propitius! captivos Moslimos commutando redimere permittunt; neque vero benignitas erga illos modum excedat.

XVI. Quando Imamus regionem vi armorum in potestatem suam redigit, potest eam pro arbitrio vel inter milites dividere, vel incolis possidendam relinquere, quibus tunc tributum imponat. Quodque captivos attinet, potest eos pro lubitu occidere, aut servos capere, aut liberos dimittere, ita tamen, ut eos Moslimis tributarios reddat.

XVII. Non licet captivos in terram hostilem remittere. Cum Imamus e terra hostili in terram Moslimicam est rediturus, habetque secum iumenta aliaque impedimenta, quae domum transportare nequit; illa occiduntur aut comburantur,

*) Hic est pater unius de quatuor sectarum orthodoxarum inter Mohammedanos, quae inter se differunt de conclusionibus legalibus et dubiis sub disquisitionem cadentibus. Vid. de illo ED. POCOCCI *Specim. Hist. Arab.* p. 25. et 291. edit. sec. Oxon. 1806., et CAR. HAMILTON *Discurs. praeliminar. ad Hedaya* (vid. Praefat.) Vol. I. p. XXIII. Vid. et MURADGEA D'OHSSON *Descript. Imperii Osmanici.* P. I. p. 20. vers. german.

**) Iurisconsulti magnae inter Mohammedanos auctoritatis, qui secundo aerae Mohammedanae seculo vixere. Vid. de iis plura apud Hamiltonum l. 1. p. XXXIII.

neque vero ea licet mutilare aut relinquere. Praedam non dividat in terra hostili, nec antequam in terram Moslimicam redierit. In praedae distributione auxiliares et exercitus aequas partes accipiunt.

XVIII. Si Moslemis sese iungunt auxiliares copiae in terra hostili antequam praeda in terram Moslemicam ducatur, eius sunt participes aequae atque illi. Iis qui exercitum sequuntur, nisi pugnaverint, praedae pars non debetur.

XIX. Quodsi vir liber, aut femina libera, ei qui non est Moslimus, aut singulo, aut agmini, aut praesidiis arcis urbisve alicuius securitatem promiserit; servanda est promissa securitas, nec licet ulli Moslimorum illos occidere, nisi illa sit damnosa; et tunc Imamus illam irritam declaret.

XX. Non licet tributario, aut captivo, aut mercatori, qui ad illos pervenerit, securitatem promittere. Neque licet servo, secundum Abu-Hanifa, et Abu-Ioseph, quibus Deus sit propitius! nisi herus illius ipsi pugnare permiserit. Mohammed vero, cuius Deus misereatur! securitatem a servo promissam valere statuit.

XXI. Cum Turcae in terram Romanorum (Graecorum)* incursionem faciunt, et ex illis captivos abducunt, eorumque opes capiunt, cedunt in eorum possessionem; quodsi vero nos postea Turcis potiamur, nobis cedit, quidquid illorum invenimus. Si autem illi nostris opibus potiantur easque in

*) Nomine *Rum* intelliguntur Graeci, Imperatoribus qui Constanti-nopoli sedem habuere, subditi. Abulfedae *Er-Rum* est ille terrarum tractus, qui Graecis ἡ Ανατολή, unde *Natolia*, nobis vulgo *Turcia Asiatica* dicitur. Cf. A. SCHULTENSII *Ind. Geograph.* ad Vitam Saladini a se edit. voc. *Rum*, et *Rumiaeorum Provinciae*.

sua terra asservant, iure eas possident. Ea terra si postea potiantur Moslimi, reperiantque illas ante praedae divisionem, redeunt ad possessores priores absque ulla, quae ab iis praestanda sit, compensatione. Si autem possessores priores sua reperiunt post factam praedae divisionem, possunt ea, si ipsis libuerit, pro pretio ab ipsis solvendo capere. Quando mercator in terra hostili emerit tale quid (quod prius Moslimus possederit), afferatque in terram Moslimorum; ille qui prius possedit potest pro lubitu sibi sumere, soluto mercatori pretio eo, quo illud emit, aut ipsi relinquere.

XXII. Quando hostes aliqua nostrarum terrarum vi armorum potiuntur; non fiunt domini manumissorum nostrorum, uxorumque nostrarum, liberorum nostrorum eorumque qui se ipsi redemerunt; nos vero si illos vicerimus illorum omnium domini evadimus.

XXIII. Quando aufugit servus Moslimus ad hostes, iique eum capiunt, non habent ius domini in eum, secundum Abu-Hanifa, cuius misereatur Deus! Verum e duorum discipulorum sententia habent ius domini in eum. Si autem iumentum ad hostes aufugerit et ab iis capitur, iure illud possident.

XXIV. Quando Imamo non suppetunt iumenta, quibus praeda avehatur, dividat eam inter milites in modum depositi, ut illam in terram Moslimicam vehant; tum illam ab iis recipiat et distribuatur.

XXV. Non licet de praeda quidquam vendere ante eius distributionem. Qui ex militibus in terra hostili moritur, non habet ius in praedam; si vero quis moritur, postquam praeda in terram Moslimicam advecta est, haeredibus eius praedae portio debetur.

XXVI. Non est improbandum, si Imamus fervente proelio militibus donum extraordinarium de praeda assignet, ut eos ad pugnandum incitet, et edicat: quicumque hostem occiderit, ei sunt eius spolia. Vel dicat cohorti: assigno vobis quartam praedae partem, deducta parte quinta. Non vero assignet dona extraordinaria postquam praeda in terram Moslimicam advecta fuerit, nisi de quinta parte.

XXVII. Si militibus pugnantibus (Imamus) spolia non assignet, pertinent ad praedam in universum, e qua milites et alii aequales partes accipiunt.

XXVIII. Spolia sunt quidquid occisus vestium, armorum curruumque secum habuerit.

XXIX. Cum Moslimi terram hostilem relinquunt, haud licet iumentis de praeda pabulum praebere, neque ipsis de eadem comedere licet.

XXX. Si apud aliquem superfuerit (de praeda) pabuli aut eduliorum quidquam, id reddere debet ad reliquam praedam.

XXXI. In dividenda praeda Imamo hoc est observandum, ut seposita prius quinta eius parte, partes quatuor reliquas inter milites, qui praedam fecerunt, distribuat. Atque equiti quidem portionem duplicem, pediti vero unam tantum impertiendam esse, statuit Abu-Hanifa. Verum ex Abu-Iosephi et Mohammedis, quorum Deus misereatur! sententia, equiti triplex portio, et pediti unica debetur. Sed equiti non nisi pro uno equo sors assignatur; et pares reputantur equi viliores et nobiliores. Pro camelo autem vel mulo sors nulla assignatur.

XXXII. Si quis terram hostilem eques ingressus fuerit, equum autem suum amittat; ei portio equitis debetur. Qui vero pedes fuerit terram hostilem ingressus, et postea equum sibi comparaverit, ei sors peditis debetur.

XXXIII. Servis, feminis, tributariis et infantibus praedae sors assignatur nulla. Attamen licet iis aliquid dono dari, quantum quidem Imamo visum fuerit.

XXXIV. Quintam praedae partem quod attinet, dividatur ea in tres partes aequales, quarum prima iis qui parentibus sunt orbat, secunda pauperibus, tertia peregrinatoribus sublevandis est destinanda. Iis accensentur pauperes e familia prophetae, qui reliquis sunt praeferendi; eorum vero ditioribus nihil detur. Quodque attinet ad mentionem Dei in praeepto de quinta praedae parte, inservit illa tantum modo auspiciando sermoni benedicendo per nomen eius *). Portio prophetae, cui sit salus! morte eius cessavit; quod ipsum valet de ea praedae parte, quam propheta, tanquam dux exercitus,

*) Praeceptum illud exstat in Corano VIII, 42., et his verbis est conceptum: *Cum praedam feceritis (in bello), scitote, quintam eius partem deberi Deo, et legato (eius) eiusque cognatis, orphanis, pauperibus, et peregrinatoribus.* Quibus verbis quum videri possit assignari et Deo ipsi praedae portionem, monetur hic, dictionem لِلّٰهِ praemissam esse tantummodo tanquam benedicendi formulam; vel, omnem illam quintam praedae partem, inter legatum Dei, s. Mohammedem, eiusque cognatos, orphanos, pauperes et peregrinatores distribuendam, pro portione Deo sacra esse habendam. Quae quum ita sint, لِلرَّسُولِ وَ praefixum valebit videlicet, ut vertendum sit: *quintam eius partem deberi Deo, videlicet legato eius, et quae deinceps sequuntur.*

sibi delegit (ante distributionem). Atque cognati quidem prophetae, cui sit salus! qui cum ipso viverent, praedae partem meriti sunt ob auxilium, quod ipsi praestiterunt, qui autem post eum, ob paupertatem.

XXXV. Si unus et alter in terram hostilem praedatum irruunt sine permissu Imami, et quidquam inde secum abducunt, quinta pars de eo non capitur. Si vero agmen armis instructum incursionem facit, et aliquid secum asportat, solvenda est quinta pars, etiamsi Imamus potestatem illi non fecerit.

XXXVI. Si quis Moslimus mercator ingrediatur terram hostilem (i. e. talem, quam non Moslimi tenent), haud licet ei incolarum opibus aut vitae damni quidquam inferre; si vero iis per fraudem quidquam abstulerit, fit quidem ipsi proprium; sed iubeatur illud stipitem erogare in pauperes.

XXXVII. Si quis peregrinus, qui non est Moslimus, ad nos veniat, securitatem et protectionem implorans, haud licet ei integrum annum in ditione nostra commorari, quin edicat ei Imamus, si integrum annum apud nos commoretur, imperandam ipsi esse capitis exactionem, quae, si maneat, ab eo est exigenda; tum fit tributarius in clientelam receptus; nec permittitur ei in ditionem hostilem redire. Si vero redierit, reliqueritque depositum apud Moslimum, aut tributarium in clientelam receptum, vel quod alii ipsi debent, tum, si redierit, sanguis eius sit cuiusque lubitui permissus; sua bona autem in ditione Moslimica relicta quod attinet, eorum sors pendet a sorte possessoris. Nam si in bello capitur aut occiditur, quae ipsi debentur extincta sunt, deposita autem eius addicuntur fisco. Quodsi Moslimi non in bello bonis alienorum, qui non

sunt Moslimi, potiantur, impendenda sunt in publicam utilitatem Moslimorum, haud aliter atque tributum, seu reditus regni.

XXXVIII. Omnis Arabiae ager est decumanus. Proten-
ditur autem Arabia inde ab aqua Odhaib *) usque ad fines
Hedschrae in terra Yemen, et a Mahrah **) usque ad fines
Syriae. Territorium Iracae Arabicae vero est tributarium:
protenditur autem illa inde ab aqua Odhaib usque ad clivum
Hholwanae ***), et inde ab Alatha usque ad Abbadan ****).
Agri Iracae sunt possessiones incolarum, qui illos vendere,
atque arbitrio et potestate libera in iis uti possunt.

XXXIX. Omnis terra, cuius incolae Islamismum am-
plectuntur, aut quae vi armata est occupata et inter milites
distributa, est decumana. Quae vero expugnata incolis pos-
sidenda relinquitur, est tributaria.

XL. Si quis terram culturam nondum expertam colat,
ea, secundum Abu-Iosephum, aestimatur e tractu vicino. Si
igitur agri vicini sunt tributarii, fit talis et ipsa. Si autem
agros decumanos sibi vicinos habet, fit et ipsa decumana,

*) Nomen loci in provincia Arabiae *Nedschd'* (نَجْد), de quo Abul-
feda in *Descript. Arab.* (in Rommelii *Commentat.* p. 82.) haec refert: „*Al-*
Odhaib, quae est aqua, et quidem prima, quae occurrit in deserto homini
tendenti a Cadesia ad Cufam, et volenti Meccam proficisci.“

**) Provincia Arabiae australioris, vid. Rommel. I. I. p. 32.

***) Urbs Babyloniae, s. Iracae Arabicae. Est extrema Iracae huius
urbs in orientem borealem ultra Tigridem sita, unde ad montana Persiae
confinia adscenditur.

****) Oppidum ad ostium Tigridis in mare Persicum se effundentis.

Ager Basrensis, eodem illo Abu - Iosepho referente, est decumanus consensu sociorum prophetae.

XLI. Mohammedes, cuius misereatur Deus! statuit, si quis terram quam nemo possidet, culturae aptam reddiderit puteo, quem foderit, aut fonte, quem in illam derivaverit, aut aquis Tigridis Euphratisve, vel alius maioris fluvii, esse eam decumanam; eam vero terram, quae culturae idonea reddita fuerit canalibus a Persis effossis, qualis est Regius et Iesdedscherdicus, esse tributariam.

XLII. Tributum, quod Omarus, cui Deus propitius sit! territorio Iracae Arabicae imposuit, tale est: Dscharib (i. e. ager qui CCCLXXXIV. modiis frumenti conseri potest), et aquâ irrigatur, pendet Cafisum Haschemicum, id est Saaum*), et Dirhemum**); Dscharib terrae pastioni aptae, quinque Dirhemos; Dscharib vineae aut palmeti, decem Dirhemos. Aliis fundis pro ratione proventus tributum imponitur. Si quis fundus solvendo tributo non par sit, imminuat illud Imamus.

XLIII. Si terra tributaria aquâ inundata aut imminuta fuerit, aut segetes eius noxâ aliquâ fuerint corruptae, possessor non tenetur tributum pendere. Si vero dominus eam colere neglexerit, solvendum est ei tributum.

*) *Saa* Lexica dicunt esse mensuram aridorum, quatuor modios continentem, qualium unus $1\frac{1}{2}$ libras pondere aequat. Varias de hac mensura sententias retulit Makrizi in libro *de legalibus Arabum ponderibus et mensuris*, quem edidit O. G. Tychsen Arabice Rostoch. 1800. 8. p. 24., et Gallice vertit Silvestre de Sacy (1802. 8.) p. 38 seqq.

***) Numus argenteus, quorum XX., subinde XXV., valebant Dinorum aureum unum.

XLIV. Cum quis tributarius Islamismum amplexus fuerit, exigatur ab eo et post idem tributum, quod antea solvit.

XLV. Licet Moslimo a tributario sub clientelam recepto fundum tributarium redimere, quo facto ab emtore tributum est pendendum. Decimae de proventu terrae tributariae non penduntur.

XLVI. Epicephalium, sive capitis exactio, duplicis est generis. Est, quae imponitur mutuo consensu et pactione, ubi et quantum sit pendendum conventionione definitur.

XLVII. Aliud epicephalium est, quod prior imponit Imamus, cum infideles vicerit, eosque in suis possessionibus confirmaverit. Tunc imponat diviti, opibus conspicuo, XLVIII. Dirhemos per singulos annos, ita ut singulis mensibus quatuor Dirhemos solvat. Ei, cuius opes sunt mediocres, imponat XXIV. Dirhemos, de quibus singulis mensibus solvat duos. Pauper vero, qui operae faciundo vitam sustentat, pendat XII. Dirhemos, singulis mensibus unum.

XLVIII. Epicephalium imponatur Iudaeis et Christianis, Magis et idolorum cultoribus e barbaris; sed idolorum cultoribus inter Arabes non est imponendum, neque rebellibus.

XLIX. Epicephalium non est exigendum a feminis, neque ab infantibus, nec a mutilis, nec a coecis, nec a pauperibus, qui opus non faciunt, nec a monachis, qui hominibus sese haud immiscent (vitam solitariam degunt).

L. Si quis, qui epicephalium pendere tenetur, Islamismum amplectitur, illud protinus ei remittitur.

LI. Si quis duorum annorum epicephalia debet, illa coniunguntur ita, ut tantum unius anni epicephalium solvat.

LII. Haud licet (Christianis et Iudaeis) in ditione Moslimica nova templa aut novas synagogas condere. Si vero vetusta templa et synagogae corruant, illa restituere licet.

LIII. Tenentur tributarii in clientelam recepti a Moslimis sese distinguere in vestitu, in iumentis, in ephippiis, et pileis; neque equis vehi, neque arma gerere iis licet.

LIV. Si quis epicephalium solvere recusaverit, aut Moslimum occiderit, aut prophetam cui sit pux! verbis probrosis petiverit, aut cum Moslima scortatus fuerit, tali delicto pactum eius non rumpitur. Non irritum fit pactum, nisi in terra non Moslimica sedem figat, aut locum aliquem (quem Moslimi tenent) expugnet, et adversus nos bellum gerat.

LV. Si quis ab Islamo deficit, exponatur ei doctrina Islamica, et si in ea ipsi dubii aliquid sit, edoceatur, ipse vero triduum concludatur in carcere. Quodsi ad Islamum redierit bene est, si non, occidatur. Si quis talem, qui ab Islamo defecerit, occidat antequam doctrina Islamica ei exposita sit, magnopere quidem id est improbandum, neque tamen propterea adversus illum, qui eum occidit, est quidquam decernendum.

LVI. Mulier si ab Islamo defecerit, non occidatur, sed in carcere detineatur dum ad Islamum redierit.

LVII. Qui ab Islamo deficit, hoc ipso amittit opum suarum possessionem, quam tamen recuperat, si ad Islamum redierit.

LVIII. Cum aliquis, qui ab Islamo desciverit, talis moritur occiditurve, ea quae acquisivit dum Islamum professus est, transeunt ad haeredes suos Moslimicos. Illa vero quae

acquisivit, dum ab Islamo defecit, in aerarium publicum sunt transferenda.

LIX. Si aliquis qui ab Islamo descivit, in terra non Moslimica sedem figit, et iudex decrevit, illum infidelibus sese adiunxisse, liberi sunt servi eius, qui post mortem demum illius manumittendi fuissent, liberae item sunt matres liberorum eius, nec solvenda sunt, quae ipsi debentur. Quae vero acquisivit dum Islamo addictus fuit, transeunt ad haeredes suos Moslimicos. Aes alienum quod contraxit, dum Islamo addictus fuit, persolvendum est de eo, quod sibi acquisivit, dum Moslimus fuit; quod vero aeris alieni contraxit postquam defecit, solvendum est de eo, quod ab illo inde tempore sibi acquisivit.

LX. Cum quis aliquid emere, aut vendere, aut de suis opibus quidquam aliam in rem impendere instituerit, id, dum in defectione ab Islamo est, irritum manet. Cum vero ad Islamum redierit, omnia illa rata fiunt. Quodsi in terra non Moslimica moritur aut occiditur, pacta quae iniit, secundum Abu-Hanifa, sunt irrita. Si aliquis qui a fide defecit, postquam decretum fuerit, eum sese infidelibus adiunxisse, redeat Moslimus in terram Moslimicam, potest quae de suis opibus in manibus haeredum suorum invenit, sibi vindicare. Si femina, quae ab Islamo defecit, dum in defectione est, de suis opibus quidquam in certos usus impendi statuit, id ratum haberi potest.

LXI. Christiani tribus Tagleb pendant eleemosynae duplum, quod pendunt Moslimi, exigaturque quoque ab eorum mulieribus, sed non item ab infantibus. Quidquid tributi colligit Imamus, quodque de Taglebitis exigit, tum quae

ipsi peregrini, qui non sunt Moslimi, dona mittunt, atque epicephalium, impendere debet in publicas Moslimorum utilitates, in munienda igitur loca hostibus exposita, pontes aedificandos, in salaria sustentandis magistratibus, praefectis et viris doctis Moslimicis necessaria, in stipendia denique militibus eorumque posteris persolvenda.

LXII. Quodsi pars Moslimorum ab imperio deficiat, et provincia aliqua potiatur, invitet eos Imamus, ut redeant ad communitatem et societatem reliquorum civium, illosque ab errore monitis revocare studeat, neque priusquam illi primi pugnam inferant, dimicationem cum iis subeat. Tum vero ita cum iis pugnet, ut eorum catervas dissipet, atque si iis exercitus sit, [ad quem vulnerati ipsorum sese recipiant] hos statim trucidet et fugientes persequatur. Si autem illis non est exercitus, eorum vulneratos neque occidat, neque fugientes persequatur, neque liberos captivos abducat, neque opes eorum pro praeda auferat.

LXIII. Haud est nefas in pugnando cum illis eorum armis nos uti; si Moslimis ea opus sint.

LXIV. Opes eorum Imamus asservatas retineat, nec eos illis reddat, neque distribuat, dum resipiscant (ad obsequium redeant); tunc eas illis reddat.

LXV. Si rebelles in terra, quam occuparunt, tributum decimasque exegerunt, ea Imamus non exigat secunda vice. Quodsi rebelles vectigalia in legitimos usus impenderunt, qui illa solverunt debito suo satisfecisse sunt reputandi; sin minus, edoceat (Imamus) populum suum, quid Deo O. M. debeant.

E LIBRO
QVI INSRIBITVR
THESAVRVS REGVM,

AVCTORE

SEIID ALI HAMADANENSI

CVIVS SEPVLCHRVM SANCTVM HABEATVR.

Hae sunt conditiones, quas Omarus, cui Deus sitpropitius!
in constitutione sua de iure tributariorum ipsis scripsit, ita ut,
si illas fefellerint, vita et opes eorum promiscui iuris fiant.

Prima est, ne in terra Moslimica nova templa novasque sy-
nagogas erigant.

Secunda, ne collapsa restituant.

Tertia, ne prohibeant Moslimos iter facientes, ut ad illa di-
vertant (sive, illis pro diversoriis publicis utantur).

Quarta, ne detrectent Moslimos per triduum hospitio apud
se recipere.

Quinta, ne res Moslimorum explorent, earumque statum infidelibus referant.

Sexta, ne si quis e propinquis eorum Islamismum amplecti velit, eum prohibeant.

Septima, ut Moslimos honorent.

Octava, ut Moslimis, tales si adsint, sedes suas concedant; sunt enim illorum sedes.

Nona, ne in vestitu et ornatu se Moslimis assimilent.

Decima, ne sibi nomina Moslimorum imponant.

Undecima, ne vehantur equis ephippiis instratis et frenatis.

Duodecima, ne arcus, sagittas, enses, et alia huiusmodi gerant.

Decima tertia, ne annulos signatorios gerant, quibus sint palae et sculpturae.

Decima quarta, ne vinum vendant, nec publice bibant.

Decima quinta, ne utantur vestitu idololatrarum.

Decima sexta, ne ostendant mores et consuetudines idololatrarum.

Decima septima, ne emant domos et aedes in vicinia Moslimorum.

Decima octava, ne mortuos suos prope sepulchra Moslimorum sepeliant.

Decima nona, ne ululatus tollant, si ipsis adversi quid accidat, nec palam ploratus faciant in funere propinquorum suorum.

Vicesima, ne emant servos Moslimos.

Addit in fine constitutionis, si unum alteramve illarum conditionum fefellerint, licere Moslimis eos necare, nullo, quo caedes redimatur, pretio ab illis exigendo.

G L O S S A R I V M

A R A B I C O - L A T I N V M .

Signa et Notae compendiariae, quae in hoc Glossario passim occurrunt, explicatae sunt in limine Glossarij, quod Institutionibus nostris ad fundamenta linguae Arabicae est adiectum.

ا

أَبَقَّ Fut. A. et I. Aufugit servus.

أَبُو حَنِيفَةَ Nom. propr. Antistitis, unius ex IV, qui sectas instituerunt primarias Muhammedanismi; vid. not. ad vers. latin. p. 4.

أَبُو يُونُسَ Nom. propr. Iurisconsulti celebris, vid. not. ad vers. latin. p. 4.

أَبَى Fut. A. et I. Recusavit, noluit, detrectavit.

وَدَقَّ vid. اتَّفَقَ.

أَتَمَّ Fut. A. Iniquitatem commisit, culpam commeruit, peccavit.

أَحَدٌ Unus, unicus.

أَخَذَ Fut. O. Cepit, accepit, sumsit,prehendit, comprehendit, continuit.

آخِرٌ Ag. Conj. I. Posterior, postremus, extremus; postremum, finis.

أَدَّى Solutio, praestatio; res quae persolvitur, penditur, aut quae debita praestatur. R. أَدَى II. persolvit, praestitit quod debebat.

إِذَا Quum, si, temporis futuri.

أُذُنٌ Auris.

أَذِنَ et أَدِنَ Aures praebuit, auribus captavit, audivit. أَدِنَ et أَدِنَ permisit, veniam concessit, li-

equus Turcicus; *it.* quodvis iumentum, tam onerarium, quam quo quis vehitur.

بَرَكَ V. Bene precatus est, laudavit.

بَصْرَةَ *Nom. propr. urbis Babylo-*
niae, Basra.

بَطَلُ *Fut. O.* Vanus, nihil, frustra et incassum fuit vel evasit.

بَعِيرٌ Iumentum omne onerarium, *speciat.* camelus asinusque.

بَغَى Modum transgressus fuit, a vero et iusto deflexit, insolens fuit; *it.* petiit, expetivit, quaesivit; VIII. expetitum quaesitumve fuit; *it.* convenit, decuit.

بَغَى Insolentia, rebellio.

بَقِيَ *Fut. I.* Reliquus, superstes fuit.

بَاقِي *pro* بَاقِي *Plur.* بَاقِيْنَ Reliquus, superstes.

بَكَى *Fut. I.* Flevit, deflevit.

بَلَدٌ Substitit, commoratus fuit *in loco.*

بَلَدٌ Pars terrae habitatae, provincia, urbs, oppidum.

بَلَدَةٌ Provincia, urbs, oppidum.

بَلَغَ *Fut. O.* Pervenit *ad aliquem.*

بَنَى *Fut. I.* Struxit, aedificavit, condidit.

بَاحَ *Fut. O.* Apparuit, manifestus fuit. IV. communis juris fecit *rem*, et *cujusque* voluntati permisit.

مُبَاحٌ Cujusque cupiditati permessa *res.*

بَاعَ *Fut. I.* Vendidit *et* emit.

بَيْعٌ Venditio.

بَيْعَةٌ *Pl.* بَيْعٌ Templum Christianorum, ecclesia.

بَيْنَ Separatio, distantia. بَيْنَ Inter, in medio.

ت

تَبِعَ *Fut. A.* Sequutus, insequutus, persequutus fuit. VIII. id.

تَجَمَّرَ *Fut. O.* Mercaturam exercuit.

تَاجِرٌ Mercator.

تَمَرَسَ Scutum, clypeus.

تَمَرَسَ Clypeum induit. V. Scuto indutus tectusque fuit.

تَرَكَ Reliquit, missum fecit, sivit, intermisit *aliquid.* تَرَكَ *Nom. act.*

تُرْكِي ^س *Plur.* أَتْرَاكُ ^س Turcae, gens inter Chorasmios et extremi Orientis Tataros.

عَلَا ^س *vid.* تَعَالَى

تَغْلَبُ ^س *Nom. propr. tribus Arabicae*

تَمَّ ^س *Fut. I.* Totus, integer, perfectus, absolutus fuit.

تَمَامٌ ^س *Complementum, integritas, finis.*

تَابَ ^س *Fut. O.* Resipuit, reversus conversusque fuit a peccatis *ad Deum.*

ت

تَغَمَّرَ ^س *Fut. A.* Fissus fuit.

تَغْوَرٌ ^س *Pl.* تَغْوَرٌ ^س Fissura montis; *it.* locus regionis hostico proximus.

تَمَنٌ ^س *Pretium.*

تَنَّى ^س *Fut. I.* Flexit, inflexit, duplicavit, iteravit, repetivit.

اَتْنَانٍ ^س Duo. ثَانٍ ^س pro ثَانِي ^س Secundus; ثَانِيَا ^س secunda vice.

تَوْبٌ ^س *Pl.* ثِيَابٌ ^س Vestis, vestimentum; *fere interior vestis.*

ج

جَبَا ^س *ultima* و ^س *et* و ^س *Congregavit; it. collegit tributum.*

جَدَّ ^س *Fut. I.* Novus fuit II. Renovavit, novum fecit.

جَرِيْبٌ ^س *Mensura seu certa quantitas frumenti et terrae; scil. pondus 4 قَفِيْزٍ, seu 384 مَدٍّ modiorum; it. ager, qui tanta frumenti copia conseri potest.*

جَرَحَ ^س *Vulneravit.*

جَرِيْحٌ ^س *Vulneratus.*

جَسَرَ ^س *Fut. I.* Fluxit, cucurrit.

جَارِيَةٌ ^س *Quod currit, in usu est, fieri solet.*

جَزَا ^س *Fut. O.* Subiugavit, subegit; *it. pensavit, retribuit; it. satisfacit, suffecit; IV. suffecit.*

جَزِيَّةٌ ^س *Tributum, peculiariter,*

quod a Iudaeis et Christianis quotannis penditur; quia est pro victis et corporum loco. Cf. Ios. DE HAMMER des Osman. Reichs Staatsverfass. P. I. p. 212.

جَسَسَ ^س *Fut. O.* Tetigit, palpavit; *it. palpitando inquisivit, et cognoscere instituit, ut venam aegroti; captavit exploravitque nuncium ut explorator, V. id.*

جَسْرٌ Pl. جَسُورٌ Pons.

جَعَلَ Fut. A. Posuit, collocavit, constituit.

جَسَّ Sedit, consedit, discubuit.

مَجَالِسٌ Pl. مَجَالِسٌ Locus et tempus sedendi, sedes.

جَمَعَ Collegit, congregavit; IV. consensit, assensus fuit. VIII. Congregatus fuit, convenit eodem loco; *it.* convenit sententia quorundam, in eadem sententia fuit.

جَمْعٌ Turba, multitudo hominum.

جَمَاعَةٌ i. q. praeced.

جَمِعٌ Collectus, congregatus; *it.* omnis, cunctus.

جَمَلَةٌ Summa, aggregatum rerum, universitas, omnis.

جَنَّ Fut. O. Texit. Pass. Daemone obsessus et insanus fuit ac furiosus.

مَجْنُونٌ Daemone obsessus, insanus, furens, maniacus.

جَهَدَ Fut. A. Diligentia ac studio usus fuit, laboravit. III. Certavit, bellum gessit, *peculiariter* contra infideles *ad proferenda religionis pomoeria*.

جِهَادٌ Certamen; *speciat.* cum hominibus a fide Mohammedana alienis; bellum sacrum.

جَهَرَ Fut. A. Irruit in saucium properans necare ipsum, *cc* على. II. Expetivit, instruxit suo apparatu et instrumento aliquem; *it.* misit *turmam*, *exercitum*, *cc ar.* et على p. IV. i. q. *Conj. I.*; *it.* fugit.

جَابَ Fut. O. et I. Pervasit, pertransivit *regionem*. IV. Responsum reddidit (*q. d.* fecit, sivit transire, non repulit), *ccap* et *c* الى *r.*; *it.* annuit, concessit.

جَارَ Fut. O. Deflexit a via. III. Vicinus fuit.

جَوَارٌ Vicinia.

جَازَ Fut. O. Ivit, abivit, transivit; *it.* licitum, conveniens fuit.

ح

حَبَّ Fut. I. Amavit, cupivit, voluit.

حَبَسَ Fut. I. Retinuit, continuit; conclusit et incarceravit.

حَتَّى Usque, donec.

5*

^سحَاجِرٌ *Nom. propr.* oppidi Iemamae, regionis Arabiae.

^سحَدٌ *Finis, terminus, limes.*

حَدَثٌ *De novo et primum extitit res. IV. Produxit, fecitque existere quod non erat; unde*

Nom. act. أَحْدَاتٌ.

^سحَرَّرَ *pro* حَرَّرَ *Fut. A.* Liber evasit e servo, talisve fuit.

^سحَرٌّ *contr.* عَبْدٌ *Liber, non servus, et γνήσιος, ingenuus, non spurius, liberalibus natus parentibus, Collect.* أَحْرَارٌ.

حَرَبٌ *Fut. O.* Opibus exuit et spoliavit alium; *it.* acuit *gladium*, bellum gessit. III. Pugnavit, bellum gessit; adversatus fuit, repugnavit.

حَرْبٌ *Bellum.* دَارُ الْحَرْبِ *Terra hostilis, hosticum.*

^سحَرَبِيٌّ *Qui terrae hostilis est, hostis, omnis qui nec addictus est Islamo, nec in clientelam Muslimorum foedere est receptus.*

حَرَزٌ *Custodivit; حَرَزٌ firmus munitusque fuit. IV. In tuto collocavit.*

حَرَصٌ *Fut. I.* Avidè cupivit. II. Avidum cupidumve reddidit, incitavit.

حَرَقٌ *Fut. I. et O.* Ussit. II. Valde et frequenter ussit combustisque.

حَرَمٌ *Fut. I.* Prohibuit. *حَرَمٌ* *Verbitum et illicitum fuit, cc* عَلَى *p. VIII.* Verecundum sese gessit erga aliquem *cc ap.*

حَسَبٌ *Fut. O.* Computavit, reputavit, cogitavit. *حَسِبَ Fut. A. et I.* Putavit, opinatus fuit.

^سحَسَبٌ *Nom. act. praec.* بِحَسَبِ

Secundum, juxta. عَلَى حَسَبِ *Pro ratione.* حَسَبِمَا *Quatenus, secundum quod.*

حَصَرَ *Fut. O.* Arcè circumdedit, obsedit. III. Obsidione cinxit *urbem, hostem.*

حَصِنٌ *Firmus munitusque fuit.*

^سحَصْنٌ *Munimentum, arx.*

حَضَرَ *Fut. O.* Praesens fuit.

^سمَحْضُورٌ *Praesens.*

^سحَطَبٌ *Ligna, materia foci.*

^فخَفَرٌ Fodit puteum. VIII. id.
^فخَفِرٌ Fut. O. Necessarius, dignus et idoneus fuit. X. Dignus et meritus fuit; jure debetur.
^فخَفٌّ Ius, quod jure debetur.
^فخَكَمٌ Fut. O. Potestatem et imperium exercuit *in alios*.
^فخَاكِمٌ Iudex, magistratus.
^فخَلٌ Fut. O. Solvit nodum. Fut. I. Licuit, fas fuit; *it.* solutum fuit *debitum*, solvit multam.
^فخَلَوْنٌ Nom. propr. urbis Babyloniae s Iracae Arabicae. Est extrema Iracae hujus urbs in orientem borealem ultra Tigridem sita.
^فخَلَدٌ Laudavit.
^فخَلِمٌ Multa laude dignus; *et* nom. propr. viri.
^فخَلَمٌ Fut. I. Portavit, sublatumque gestavit *onus in capite, dorso*.
^فخَمَلٌ, ^فخَمَلٌ Fructus qui in utero gestatur, *vel* in arbore.
^فخَمُولَةٌ Iumentum onerarium.
^فخَاَجٌ Fut. Opus et necesse habuit, *cc.* ^فخَاَجِيٌّ *vel* ^فخَاَجِيٌّ Verbi. VIII. id.
^فخَاَلٌ Fut. O. Versus mutatusque fuit, *it.* uno extitit anno, annulus fuit.

^فخَالٌ Status, dispositio, modus.
^فخَوْلٌ Annus.
^فخَيٌّ *pro* ^فخَيِّيٌّ, *et hoc pro* ^فخَيَّوٌّ Fut. A. Vixit. IV. Vivificavit; *it.* terram culturam nondum expertam coluit et foecundam reddidit.
^فخَيْبٌ Area omnisque tractus ad domum spectans; *et* tractus ac plaga *in genere*.

خ

^فخَبِرٌ Fut. O. Scivit, cognovit, rescivit. IV. Indicavit, renuntiavit, *ccap et* ^فخَبَرٌ r.
^فخَتَمٌ Sigillavit, obsignavit.
^فخَاتِمٌ Sigillum, annulus signatorius.
^فخَرَجٌ Fut. O. Exivit, prodiit, *etiam* hostili animo contra alium, *cc* ^فخَرَجِيٌّ *علي*. IV. Eduxit. X. Eduxit, extraxit.
^فخِرَاجٌ Proventus, reditus, *pecul.* regni; *it.* tributum, *praesertim* illud, quod pro fundis penditur. Vid. Ios. DE HAMMER *des Osman. Reichs Staatsverfass.* P. I. p. 213.
^فخِرَاجِيٌّ Tributarius.

Bibliothek der
 Deutschen
 Morgenländischen
 Gesellschaft

خَطَرَ Fut. I. In dextram et sinistram jactavit, vibravit, sursum deorsumque motitavit.

خَطَرَ In dignitate, existimatione, gratia fuit.

خَطَرَ Periculum, discrimen; fortuna et alea; *it.* dignitas, existimatio, gratia.

خَالَطَ Fut. I. Miscuit, immiscuit. III. Immiscuitque se *rebus hominibusve*; *aut res* inter se commiscuit, *c c a p*, *vel r.*

خَالَفَ Vexit post *vel pone alium*, in locum successit ei. III. Adversatus fuit, dissensit, contradixit, repugnavit, rebellavit. IV. Fefellit fidem aut expectationem.

خَمَرَ Fut. O. et I. Operuit, textit, abdidit; *it.* fermentavit *masam*.

خَمَرَ Vinum, *a fermentatione aut mentis turbatione dictum*.

خَمْسَ Quinque. خَمْسَ Pars quinta.

خَمَسَ Fut. O. Quintam cepit partem.

خَانَ Fut. O. Decepit, perfidus fuit *in eo quod creditum erat*; *it.* violavit pactum.

خَيَّانَةً Fraus, perfidia.

خَارَ Fut. I. Bene habuit; bono statu fuit; *it.* praestitit *aliis*,

cc عَلَى; *et transit.* praehabuit elegitque *prae aliis*, *cc ap* et

عَلَى r. VIII. Elegit sibi.

خَيَّارَ Electio, arbitrium.

خَيْلَ Equi et equites.

دَبَرَ Pone fuit, successit; *it.* retulit *dictum factumve* post alicujus mortem. II. Disposuit, instituit, rexit, moderatus fuit *rem*, *pecul.* respiciens finem; *it.* manumisit *servum* post domini mortem.

مُسَدَّيْ Servus cui libertas post domini mortem promissa est, manumissus post domini mortem.

دَجَلَةٌ et دَجَلَةٌ Tigris fluvius.

دَخَلَ Fut. O. Intravit *domum*, *terram c c a r.*; *it.* immisit se *aliis cc* فِي, venit in numerum,

accensetur. VI. In invicem ingressi immissive fuerunt, penetrarunt invicem.

دَرَاهِمَ (fors. e Graeco Δραχμή) Pl.

^سدَرَاهِمٌ *et* ^سدَرَاهِيمٌ Numisma argenteum, qualia XX, subinde XXV, valebant ^سدِينَارٌ aureum unum.

^سدَعَا (pro ^سدَعَوٌ) Fut. O. Vocavit, advocavit, invitavit.
^سدَعْوَةٌ Vocatio, invitatio.

^سدَفَع Fut. A. ^سدَفَع Nom. Act. Trussit, pepulit, repulit, propulsavit; *it. dedit; tradidit.*

^سدَفَن Fut. I. Occultavit, textit, recondidit, *pecul. sub terra, sepelivit.*

^سدَم *et* ^سدَمًا (pro ^سدَمُو) Sanguis, vita.
Pl. ^سدَمَاءٌ.

^سدَفَن Unxit, inunxit *caput.* II. Oleum usurpavit.
^سدُقْنٌ Oleum quod inungitur, *pec. arte compositum unguentum; etiam butyrum, adeps, quo quid imbuitur.*

^سدَار Fut. O. Circumivit, gyrum egit.
^سدَارٌ Domus, habitaculum, locus habitatus, regio. ^سدَارُ الْحَرْبِ vid. ^سحَرْبٌ.

^سدَيْنٌ Debitum creditum *pe;* aes

alienum, *pec. cui solvendo certus praefixus est terminus.*

^سدِينَارٌ Nummus aureus, *pec. qui vulgo Ducatus dicitur.*

^سدِيْنَةٌ Piaculum caedis, *rad.* ^سدِي. ن

^سدَبَح Fut. A. Iugulavit, mactavit.

^سدَخَر Fut. O. Reposuit in futuri temporis usum.
^سدَخِيرَةٌ Res reposita, thesaurus.

^سدَرَأ Fut. O. Procreavit.
^سدَرِيَّةٌ Pl. ^سدَرَارِيٌّ Progenies, liberi.

^سذَكَر Fut. O. Meminit, memoravit corde vel lingua.
^سذِكْرٌ Memoria, commemoratio, fama, laudatio.

^سذَم IV. Protexit *et* in clientelam accepit.
^سذِمَّةٌ Clientela, fides, securitas vitae et opum; foedus quo quis in clientelam recipitur.
^سذِمِّيٌ Cliens, in fidem receptus, *pecul. tributarius, qui clientela gaudet.*

رَأَى *Fut. A.* Vidit, novit, scivit;
it. visum ipsi fuit, putavit esse.

رَأَى *Id* quod videtur, consilium, opinio.

رَبَعَ *Quartus* fuit; *it.* quartam bonorum aut spoliū partem accepit.

رَبَعَ *Pars* quarta. أَرْبَعَةٌ *Masc.* Quatuor.

رَجَعَ *Fut. I.* Rediit, reversus fuit. VIII. Reduxit, reportavit, rem datam recepit.

رَجَلَ *Pedes* fuit.

رَجَلَ *Pedes*, qui jumento destituitur; *oppos.* فَرَسٌ قَوِيٌّ eques.

رَحَلَ *Fut. A. et O.* Instruxit camelam sellā, oneravit sarcinā, stratis.

رَحَلَ *Iumentum* vectarium ex camelorum genere.

رَحِمَ *Miserens* fuit; propitius et tenero animi affectu fuit, *ccap.*

رَدَّ *Fut. O.* Reddidit; *ccar*; reddixit, remisit, restituit. VIII. Retroversus fuit, defecit, *pec.* a religione.

رَدَّدَ *Desertor* religionis, apostata.

رَدَّدَ *Iuvis*, corroboravit, fulcivit.

رَدَّدَ *auxilium*, copiae auxiliares.

رَزَقَ *Largitus* fuit ac praebuit, *spec.* quod vitae necessarium, sustentavit.

رَزَقَ *Plur.* أَرْزَاقٌ *Quicquid* prodest; *pec.* sustentaculum vitae, stipendium, commeatus, donum.

رَسَلَ *Nuncium* misit. IV. Misit *legatum*, rem; dimisit *hominem*, *jumentum*.

رَسَلَ *Missus*, legatus.

رَسَمَ *Fut. O.* Signavit, scripsit; *it.* vestigia terrae impressit *camelus*.

رَسَمَ *Vestigia*, signa; *it.* modi, consuetudines.

رَضِيَ *Fut. A.* Gratum habuit; placuit sibi, contentus fuit, acquievit; *it.* gratuito dedit, *ccp.* VI. Sibi invicem placere studuerunt, inter se conveni-

runt; *hinc Nom. act.* تَمَّ اِضْطِيقٌ

mutuus consensus.

رَطَبٌ Humidus, mollis; recens
fuit.

رَطْبَةٌ Terra humida, aqua irri-
gata.

رَفٍ Fut. I. Tenuis fuit. IV. Te-
nuem effecit. *it.* in servitatem
redegit; in servum manci-
piumque cepit.

رَكَبٌ Fut. A. Vectus fuit, inequi-
tavit, insedit.

رَمَكَبٌ Vehiculum, currus, ju-
mentum, navis.

رَمَى Fut. I. Iecit, projecit, sagit-
tas jaculatus est.

رَهَبٌ Fut. A. Timuit, reveritus
est.

رَهْبَانٌ Monachus Christianus.

رَأَى Fut. O. Petiit, quaesivit. IV.
رَأَى Voluit.

رُومٌ Romani, *seu potius* Græci
imperio Romano olim subditi.
Cf. Not. ad vers. Lat. p. 5.

ز

زَرَعَ Seminavit, consevit.

زَرْعٌ Pl. زَرْعٌ Sementis, semen,
satum, seges.

زَكَى Accrevit, auctus fuit; *it.* con-
venit, decuit; *it.* purus, pius
justusque fuit.

زَكَاةٌ et زَكْوَةٌ Quod de opibus ex
lege datur ac consecratur Deo;
it. stipes in pauperes erogata,
eleemosyna.

زَمِنَ Tempus et ætatis noxâ affe-
ctum *aut* ex onere nimio lae-
sum fuit *animal*.

زَمِنَ Corpore laesus, mutilus.

زَنَى Fut. I. Coivit, scortatus fuit.

زَوْجٌ Par, compar, duorum alter;
conjux, maritus. زَوْجَةٌ Uxor.

زَالَ Fut. O. et A. Abiit loco, de-
fecit; *it.* desiit, cessavit.

زِيٌّ Pl. أَرْيَاءٌ Habitibus, forma; *it.*
vestitus.

زَانَ Fut. I. Ornavit, compisit.

زِينَةٌ Ornamentum, id quo quis
ornatur, *ut vestes, monilia.*

س

سَبَّ Fut. O. Secuit, resevit; *it.*
sauciavit *et* lingua confodit,
maledixit, probrosis verbis
petivit.

سَبِيلٌ IV. Manavit.

سَبِيلٌ Via. اَبْنُ السَّبِيلِ Viator.

سَبَا Fut. I. Captivum fecit abduxitque *hostem*.

سَبِيٌّ Captus, captivus.

سَرٌّ Arcanum, secretum; *it.* sepulchrum.

سَرَجٌ Fut. O. Ehippippo instruxit instravitve equum.

سَرْجٌ Pl. سَرْجٌ Ehippium.

سَرْجٌ Ehippippo instratus equus.

سَرْبِيَّةٌ et سَرْبِيَّةٌ Pars legionis, cohors, pecul. hominum; equitum turma a 300 ad 500.

سَفَرٌ Abiit ad iter, profectus fuit. III. Iter fecit, *fere* cum aliis.

Partic. مَسَافِرٌ.

سَقَطَ Cecidit, excidit. عَنِ سَقَطَ

سَقَطَ قَرْضٌ *Cadit* scil. اَلْبَقَائِيْنَ injunctum officium, *a reliquis*, i. e. reliqui non tenentur illud praestare.

سَكَنَ Quietus, firmus ac stabilis fuit, habitavit. سَكَنَ Pauper et miser fuit.

مَسْكِنٌ Plur. مَسَاكِينٌ Locus quietis, habitaculum, mansio, domus.

مَسْكِينٌ, مَسْكِينٌ, Pl. مَسَاكِينٌ Pauper, egenus, miser.

سَلَبَ Rapuit, eripuit, spoliavit.

سَلْبٌ Res rapta, spolia.

سِلَاحٌ Pl. سِلَاحٌ Arma, pec. gladius, arcus et fustis.

سَلَّمَ Fut. I. Salutem pacemve impertivit, submitit se. سَلِمٌ In-

teger *a noxa*, incolumis salvusque fuit. II. Salutavit, salutem dixit, bene precatus est *sancti viri memoriae*. IV. Salutem, pacem et incolumitatem ingressus fuit; se dedit, submititque imperio; *it.* commisit res suas Deo. *Infin.* اَسْلَمَ

praemisso *Articulo* اَلْاِسْلَامُ Religio Mohammedica. Partic.

مُسْلِمٌ Mohammedicae religionis assecla.

سَبَّيَ Altus fuit, eminuit. II. Nominavit, nomen *ei* imposuit. V. Nomen sibi imposuit.

سَمٌ, اِسْمٌ Nomen.

سنة Vetustus fuit.

سنة pro سنة Annus.

سهم IV. Sortem jecit.

سهم, Pl. سهام Sagitta, tum
jaculatoria, tum aleatoria; it.
sors, portio.

سواء Aequalis, rectus, par.

سود Niger fuit, nigricavit.

سواد Nigredo; it. opes multae,
turba et multitudo hominum,
et omnis multus numerus, quod
illa eminus nigra apparent.
It. Pagi et territorium Cufae
et Basrae, quin pagi et villae
per totam Babyloniam.

سوى Praeter, citra.

ساق Fut. O. Propulit, egit.

ساق Postrema acies exercitus.

سيد Dominus, princeps; it. no-
men proprium viri.

سار Fut. I. Incessit, profectus
fuit, vixit; et obtinuit mos.

سار Incessus, profectio, iter. HA-
MILTON Hedaya Vol. II. p. 139.

legit سار Seyir, quod dicit esse
Pluralem nominis سار, „which

in its primitive sense, signifies
regulation, in matters spiritual
and temporal. Seyir, in the
language of Law, more espe-
cially applies to the institutes
of the Prophet in his wars.“

Hinc Al-Seyir, السير reddidit
Institutes. In nostris codicibus
vero scribitur سير.

سيف Pl. سيوف Ensis.

ش

شام Sinister fuit, a sinistris fuit.

شام Pars sinistra. الشام Syria,
quod Arabibus, facie ad orien-
tem solem conversa, ad sini-
stram est.

شبه II. Assimilavit, comparavit;
it. dissimulavit et incertum red-
didit.

شبه Res dubia, dubitatio.

شجر Pl. اشجار Arbor.

شد Fut. O. Corroboravit, mu-
nivit.

شرب Bibit.

شرط Fut. O. et I. Stipulatus fuit,
conditionem praefinivit.

شرائط Pl. شريطة Conditio.

شَرِكٌ Fut. A. Socius, consors fuit.

III. Socius ac consors fuit *alteri*, particeps ejusdem rei, consortium *cum eo, ut in mercatu negotiove cum eo* inivit. IV. Consortem et participem fecit *ccap et فى r; pec.* socios consortesque addidit Deo.

شَرِكٌ Communio, consortium; *it.* fides, qua Deo socius tribuitur.

شَهْرٌ Mensis.

شَاءَ Fut. يَشَاءُ Voluit.

شَيْءٌ Res, aliquid, quidquam.

شَاخٌ Fut. I. Consenuit, senex fuit.

شَيْخٌ Senex, senior; *it.* Doctor, aut auctoritate, principatu, pietate et arte conspicuus. *Est titulus et nomen honoris, ut Hispanis Señor.*

ص

صَبِيٌّ Pl. صَبِيَّانٌ Puer, adolescentulus.

صَحِيحٌ Fut. I. Sanus, integer, perfectus, vitii expers, verus fuit; convaluit; *it.* validum mansit *pactum.*

صَاحِبٌ Fut. A. Familiariter cum alio vixit, conversatus est, socius se alicui adjunxit.

صَاحِبٌ Socius, comes; *it.* herus, dominus, praefectus; *it.* praeditus aliqua re. *De vario hujus vocis usu vid. SCHULTENS ad Harir. II. p. 120.*

صَاحِبَةٌ Societas, consortium. *It. Pl. praeced. صَاحِبٌ, socii; praesertim Mohammedis.*

صَاحِفٌ IV. Paginas scriptave collegit.

صَاحِفَةٌ Pl. صَاحِفٌ Liber, folium, pagina.

مَصَاحِفٌ, مَصَاحِفٌ, Pl. مَصَاحِفٌ Codex, liber, quaternio. *Praemisso articulo Coranus, ejusve codex.*

صَادِقٌ Verax, ingenuus fuit, sincere recteque egit. V. Eleemosynam, aut quod deberetur Deo, largitus fuit.

صَرَاحٌ Purus, sincerus, γνήσιος fuit. II. Aperte exposuit dixitve; manifestam fecit rem. III. Palam, aperte fecit. *Nom. act. صَرَاحٌ.*

صَرَفَ Mutavit, vertit, convertit.
V. Arbitrio et potestate libera
usus fuit in re.

صَغْرَ Parva fuit res.

صَغِيرٌ Pl. صَغَارٌ Parvus.

صَفَا Fut. O. Clarum, defaecatum
fuit *vinum*; sudus fuit *aër*; *it.*
cepit clariorem partem *rei*.

صَفِيٌّ Purus, clarus, selectus;

pec. pars praedae quam dux
sibi deligit sumitque ante dis-
tributionem.

صَلَحَ Fut. O. Recte habuit *res*;
it. convenit, idoneum, aptum
tibi fuit. III. Pacem fecit
cum eo, composuit rem; *ccap.*

صَلَحٌ Pactio. صَلَاحٌ Pax.

صَلَاحٌ Pl. مَصَالِحٌ Res, nego-
tium concinnandum; *it.* nego-
tium commune, quod ad com-
munem utilitatem spectat; *vid.*
POCOCKII *Specim. hist. Arab.*
p. 261. edit. prim.

صَلَمَ Fut. O. Radicitus excidit;
VIII. exstirpavit, eradicavit.

صَلَى II. Precatus fuit *Deum*; *it.*
misericors et propitius fuit

Deus, *cc* عَلَى p. bene precatus
fuit *homini*. De formula صَلَى

اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *vid. Institutt. ad
fundamm. Ling. Ar.* p. 329.

صَنَفَ II. In diversas species for-
masve ordinavit et discrevit
rem.

صَنَفٌ, صَنَفٌ Pl. أَصْنَافٌ Species,
forma.

صَابَ Fut. O. Pertigit ad locum
suum adversitas. IV. Contigit,
accidit.

مُصِيبَةٌ Accidens, fortunæ casus,
pec. adversus, malum.

صَاعٌ Mensura aridorum, *de qua
vid. not. ad vers. Lat.* p. 11.

صَاحَ Fut. I. Clamavit.

ض

ضَرَبَ Fut. I. Verberavit, icit,
punxit.

ضَرْبٌ Forma, species, modus,
ratio.

ضَعْفٌ Par, aequale *alteri*, du-
plum.

ضَيْفٌ Hospes, conviva.

ضَيْفَانَةٌ Hospitalitas.

ط

طَعَمَ Edit, cibum sumpsit.

طَعَامٌ Cibus, edulium.

طَاقَ Fut. O. Par et potis fuit, potestatem habuit.

طَاقَةٌ Potestas; pec. quantum ager proferre potest.

ظ

ظَهَرَ Apparuit, prodiit contra aliquem, cc عَلَى; it. vicit, superavit, potitus fuit, cc ب vel

c عَلَى. IV. Manifestavit, ostendit, ostentavit, prae se tulit.

ظَاهِرٌ Manifestus, conspicuus.

ع

عَبَدَ Adoravit.

عَبْدٌ Pl. عَبِيدٌ Servus, mancipium.

عَبْدَةٌ Pl. τὸν عَبِيدٌ Cultores.

عَبَادَانٌ Nom. propr. oppidi ad ostium Tigridis in sinum Persicum se effluentis.

عَبَرَ Transivit, abiit; it. examinavit numos, merces, cujus ponderis et qualitatis essent. VIII.

Comparatione instituta ratiocinatus fuit, aestimavit.

عَتَقَ Fut. I. Manumissus fuit servus, liber fuit; it. bene habuit.

عَتَاقٌ Pl. τὸν عَتِيقٌ Nobiliores et exquisiti cameli.

عَاجِمٌ, عَاجِمٌ Barbari, quicumque non sunt Arabes.

عَاجِمٌ Qui loqui nescit Arabice, barbarus, Pl. أَعَاجِمٌ praesert.

Persae. عَدُوٌّ / عَدُوٌّ / عَدُوٌّ

عَذِبَ Bona dulcisque fuit aqua.

عُدَيْبٌ Nom. propr. loci, de quo vid. not. ad vers. Lat. No. XXXVIII. p. 10.

عَرَضَ Fut. O. Adversus occurrit, restitit; it. obtulit, proposuit

illi rem, cc ل et عَلَى p. V. Se opposuit, hostem se gessit.

عَسْكَرٌ Pers. لَشْكَرٌ Exercitus.

عَشْرٌ Decima pars rei.

عَشْرِيَّةٌ Decumanus ager.

عَطَلَ Otiosus fuit. II. Missum fecit, dereliquit, neglexit.

عَظِيمٌ Pl. عِظَامٌ Magnus.

عَقَبَةٌ Locus montis qui difficilius ascenditur, clivus.

عَقَرَ Fut. I. Vulneravit, pec. in pedibus equum vel camelum gladio, pedes incidit iis.

عَقَارٌ Fundus, agri, villae, bona immobilia.

عَلَتْ Nomen proprium loci Arabiae australis.

عَلَفَ Pro pabulo paleam, etiam pro potu aquam praebuit jumento, iisque nutrit illud pavitque.

عَلِمَ Fut. A. Scivit, scientia polluit.

عَالِمٌ Pl. عَالِمَاتٌ Sciens, sapiens, pec. jurisperitus.

عَلِنَ Palam evasit, vulgata et publica fuit res.

عَلَانِيَةٌ Nom. act.; in Accusat. Adverbialiter, palam, aperte, publice.

عَلَا Fut. O. Altus, sublimis, excelsus fuit. VI. Altus eminuit, se excelsum gessit. تَعَالَى solet nomini divino addi.

عَلَى Super. عَلَيْهِ Incumbit ei.

عَلِيٌّ Nobilis, eminentior vir; et nomen proprium viri.

عَمِرَ Fut. A. Diu vixit, longaevus fuit.

عَمْرٌ Nomen propr. viri, v. c. secundi Chalifae.

عَمِلَ Operatus fuit fecitque, adhibuit. VIII. Opus fecit, operando vitam sustinuit. X. Operam dedit, studuit; it. usurpavit, adhibuit.

عَامِلٌ Pl. عَمَّالٌ Operator, exactor, praefectus.

عَمِيَ Caecus fuit.

عَمَى Pl. أَعْمَاءٌ Caecus.

عِنْدَ Penes, apud, juxta, secundum.

عِنَا Fut. O. Humilis, supplex et demissus fuit; detentus inter alios fuit, egitque captivus.

عِنْوَةٌ Vis, violentia. عَنَوَتْ Per vim cepit urbem.

عَهْدَ Fut. A. Stipulatus fuit, foedus pepigit.

عَهْدٌ Foedus, pactum.

عَادَ *Fut. O.* Rediit, reversus fuit.
IV. Reduxit, instauravit.

عَوْدٌ *Reditus.* عَادَ *Pl.* عَادَ *et*
عَادَاتٌ *Consuetudo, receptus*
mos.

عَانَ *Fut. O.* II. III. IV. Opem tulit,
auxiliatus fuit. X. Auxilium
expetivit, opem imploravit,
ccap, vel cum ب p.

عَيْنٌ *Oculus; it. homo, aliquis,*
ullus; it. persona ipsa. بَعَيْنَهُ

Ipsemet.

غ

غَدَرَ *Fut. I. et O. et* غَدِرَ *Fut. A.*

Perfide egit, fefellit, prodidit,
cc ب p, vel ccap.

غَدَى *Fut. O.* Defraudavit, portio-
nem surripuit *de praeda.* *Fut. I.*
Perfidus, infidus fuit.

غَلَبَ *Fut. I.* Praevaluit, superior
fuit, vicit, *cca vel c* عَلَى

غَلَبَةً *Praevalentia, vis, victoria.*

غَنِمَ *Pro praeda quid abstulit.*

غَنِمَ *Qui praedam aufert.*

غَنِيمَةٌ *Pl.* غَنَائِمٌ *Praeda.*

غَنِيَ *Utilitatem cepit; divitem*
esse, et quod sufficiat habere.

غَنَى *Opes, divitiae.*

غَنِيَ *Pl.* أَغْنِيَاءٌ *Dives.*

غَارَ *Fut. I.* Commeatum advexit:
IV. id.

غَيْرٌ *Mutatio, alius, diversus.*

غَيْرٌ *Alius.* غَيْرٌ *Praeter.* بَغَيْرٍ *et*

بَغَيْرٍ *Sine, absque.*

ف

فَتَحَ *Aperuit portam, expugnavit*
urbem. VIII. *Aperire voluit*
studuitque; it. incepit, auspi-
catus fuit.

فَتَى *IV. Edocuit responso judicio-*
que illum de veritate aut jure
rei.

فَدَا *Fut. I.* Redemit *captivum,*
lytrum solvit. III. *Dato lytro*
liberavit, ccap.

فَرَّتْ *Dulcis fuit aqua.*

فَرَاتٌ *Aqua admodum dulcis, et*
Euphrates fluvius.

فَرَسٌ *Gnarus fuit rei equestris.*

فَرَسٌ *Equus.*

فَارِسٌ *Equus.*

فَرَضَ Secuit, incidit; *it.* definivit, sanxit, imperavit.

فَرَضَ Quod impositum et imperatum est a Deo; *estque hoc necessariae observantiae; impositum* τὴν *συνήθειαν* quod observare aequum est, a propheta similive homine constitutum.

فَرَقَ Separavit, distinxit. II. Disgregavit, dispersit.

فَرِيقٌ Agmen, turba hominum.

فَسَدَ et فَسَدَ Corrupta fuit et vitiosa res.

مَفْسَدَةٌ Perniciosum, damnosum quid.

فَضَّ Separavit, diremit *rem a re.*

فَضٌّ Pala *annuli.*

فَضَلَّ Fut. O. Superfuit, exuberavit; excessit *rem; it.* praeceluit, praestantia vicit.

فَقْرٌ Pauper fuit.

فَقْرٌ Paupertas.

فَقِيرٌ Pl. فُقَرَاءٌ Pauper, *pec.* cui tantum suppetit, quod vitae satis sit; *at* مَسْكِينٌ egenus, cui prorsus nihil est.

فَقِهَ Fut. A. Sapiens et intelligens fuit, intellexit.

فَقِيهٌ Intelligentia, *pec.* juris rerumque divinarum scientia. *Vid. quae de hac voce disseruit* ED. POCOCK *ad Specim. Hist. Arab.* p. 203. edit. Oxon. 1806.

فَنَى Fut. I. et فَنِيَ Fut. A. Evanuit, periit; *et i. q.* فَرَمَ decrepita aetate, caducus fuit.

فَيْءٌ Tributum et praeda. HAMILTON in the *Hedaya* Vol. II. p. 170. haec notavit: „Arab. *Fee* meaning that proportion of the plunder, which is the right of the state. The translator avoids introducing it here, from its similarity to the feudal term *Fee*, which bears quite a different sense, and has therefore rendered it throughout *public property, or the property of state.*“

فِيٌّ Partic. In; *it.* super, de, *materiam de qua agitur indicans.*

ق

قَبَرَ Inhumavit, sepelivit.

مَقَابِرٌ Pl. مَقَابِرٌ Coemeterium.

قَبِلَ Advenit, adventavit.

قَبْلَ Ante. قَبْلَ أَنْ Priusquam.

قَتَلَ Fut. O. Occidit, interfecit.
III. Pugnavit, certavit.

قَتَالَ Nom. Act. Conj. III., et
ipsa Pugna.

قَدَرَ Fut. I. Potuit, valuit, prae-
valuit, cc على r vel p. II. Pos-
sibilem fecit, disposuit paravit-
que; it. definivit, decrevit.

قُدُورِي et قُدُورِي Nom. propr.
viri, vid. Praefat.

قَدَّسَ Purificavit, sanctificavit; it.
sancto puroque benedixit.

قَدَّمَ Praecessit, praeivit. II. Prae-
cedere fecit, praetulit, prae-
habuit.

قَرَّ Quievit, conquievit. IV. Sta-
bilivit, firmavit, confirmavit.

قَرَبَ Propinquus illi, et prope il-
lum fuit.

قَرِيبَ Pl. أَقْرَابُ Propinquus;
pec. cognatione vel affinitate.

قَرِيبِي Propinquitas, cognatio
affinitasve.

ذَوُو الْقَرِيبِي Cognati pec. Pro-
phetarum.

قَسَمَ Divisit in partes rem, et par-
titus fuit inter alios.

قَسَمَةً Partitio, et res dividenda.

قَوْسٍ Pl. قُوسٍ Arcus.
pro قَوْسِي

قَصَدَ Fut. I. Tetendit, contendit,
petivit, pec. intentans necem.

قَصَرَ Fut. O. Defuit, impar fuit
rei; it. diminuit, abbreviavit.
IV. Continuit se, abstinuit a
re cui tamen par esset, minus
fecit quam potuit, cc عَنْ.

قَصَى Procul distitit locus, longius
abfuit.

قَصِي Remotus, longe distans.

أَقْصَى Longius dissidens, re-
motus.

قَضَى Fut. I. Decrevit, determi-
navit; it. absolvit, finivit; it.
praestitit rem debitam; solvit
debitum creditori ccga.

قَاضٍ Pl. قُضَاةٌ Iudex, qui jus
dicit.

قَطَعَ Fut. A. Secuit, truncavit,
amputavit, excidit. VIII. Re-
secuit de eo partem.

أَقْطَعُ Truncatus manu.

قَعَدَ Sedit, consedit.

مُقَعَّدٌ Claudus, qui sedere cogitur, nec se loco movere potest.

قَفِيرٌ Mensurae genus, continens

XII. صَاعٌ, quod vide.

قَلَنْسِيَّةٌ Pl. قَلَانِسٌ Pilens, mitra.

قَنْطَرٌ Pl. قَنْطَرٌ Pons.

قَامَ Fut. O. Stelit, constitit, institit rei. IV. Constitit, commoratus fuit, perseveravit in re, intentus fuit rei, cc ب r.

قَابِيَّةٌ Valor, pretium rei.

ك

كَبِيرٌ Magnus fuit.

كَبِيرٌ Pl. كِبَارٌ Magnus, adultus.

كَتَبَ Fut. O. Scripsit, conscripsit. III. Scripsit domino servus certam pecuniae summam, qua redimere posset libertatem.

Particip. مَكَاتِبٌ Qui libertatis suae sibi ipsi pretium inscripsit servus.

كِتَابٌ Liber, codex. الْكِتَابُ

Scriptura Sacra et Vet. et Novi

Testamenti. *Hinc* الْكِتَابُ

populus libri *Mostimis sunt* Iudaei et Christiani. *Vid. Ed. POCOCK ad Specim. Hist. Arab. p. 161 edit. sec.*

كَرَمٌ Vitis, vinea.

كَرِهَ Fut. A. Aversatus, detestatus fuit, fastidivit, abhorruit. كَرِهَ Invisus, ingratus, detestabilis fuit.

كَسَبَ Fut. I. Quaestum fecit, lucratus fuit, acquisivit. VIII. id.

كَشَفَ Detexit, revelavit, manifestavit; *it. dubium solvit.*

كَفَّ Fut. O. Clausit, *it. semet* continuit, abstinuit, cc عَن r *et p.*

كَفَرَ Fut. O. Non credidit in Deum, abnegavit, cc ب; impius fuit.

كَافِرٌ Pl. كُفَّارٌ Impius, qui Deum abnegat, qui Islamo non est addictus.

كَافِرٌ Pl. كُفُورٌ *i. q. كُفَّارٌ.*

كَتَبَ Fut. I. Satis fuit, suffecit ei; *it. fuit ei pro alio, ejusque explevit vicem, c cap.*

كَفَايَةٌ Nom. act. Verbi praeced.

formae ^{فَعَالَةٌ} — ^{فَرَضَ} عَلَى كِفَايَةٍ

est tale statutum cui satisfit cum pars Muslimorum vice omnium illud implet. Oppositum est ^{فَرَضَ} عَلَى عَيْنٍ *statutum quod singuli Moslimi observare tenentur; cui nullus pro alio satisfacere potest. Vid. D'OHSSON* *Descript. Imp. Osman. T. I. p. 29. 30. vers. germ.*

كَلِمٌ II. Loquutus aut affatus fuit, *ccap.*

^{كَلَامٌ} Oratio, loquela, sermo.

كَنَسَ Fut. I. In latibulum se recepit.

^{كَنَيْسَةٌ} Pl. ^{كَنَائِسٌ} Congregatus, synagoga, templum tam Iudaeorum quam Christianorum.

ل

لَجِمَ II. Fraenavit, induit fraeno equum.

^{لِجَامٌ} Fraenum seu locum ejus, et habena.

لَحِقَ Fut. A. Assequutus fuit, pertigit, contigit; *it. adjunxit se alicui, ccap et ب r.*

لِحَاقٌ Theca arcus.

لَزِمَ et لَزِمَ Adhaesit.

م

مَثَّلَ Similis fuit. II. Assimilavit, aequiparavit alterum alteri.

^{مَاجُوسٌ} Magi, qui ignem adorant.

^{مَاجُوسِيٌّ} Magus unus, qui aut

quod ad Magos pertinet.

^{مَاجَانِيْفٌ} Pl. ^{مَاجَانِيْفٌ} *Pl. τὸῦ*

Μάγανον, machina bellica, qua jaciuntur saxa et moles.

مَدَّ Extendit, produxit; *ti. suppetias venit, exercitum auxilio juvit.*

^{مَدَدٌ} Auxilium, suppetiae.

^{مَدَّةٌ} et ^{مَدَّةٌ} Spatium temporis.

مَدَنَ Substitit, commoratus fuit.

^{مَدِينَةٌ} Urbs, civitas.

^{مَرءٌ} Vir, ^{مَرءَةٌ}, ^{مَرءَةٌ} Mulier.

^{مَرءٌ} Vir, ^{مَرءَةٌ} ^{مَرءَةٌ} ^{مَرءَةٌ} Mulier.

مَشَى Incessit, ambulavit.

^{مَوَاشِيٌّ} Pl. ^{مَوَاشِيٌّ} *Pl. τὸῦ* Quadrupes, *pec. oves et jumenta.*

مَعَ Cum, una cum; *it.* non obstante.

مَكْن Dignitate, auctoritate polluit.
IV. Potestatem alicujus rei concessit *Deus*; *it.* potestatem nactus est.

مَلَكَ Possedit, dominio tenuit, compos fuit.

مَالِكٌ Possessor.

مَلِكَةٌ Regina.

مَلِكٌ Possessio, res quam quis possidet. *Pl.* أَمْلَاكٌ.

مَمْلُوكٌ Possessus, servus.

مَنْ Benevolus, benignus *in alium* fuit, benefecit.

مَنْ Benignitas, donum.

مَنَعَ *Fut. A.* Recusavit, denegavit; *it.* prohibuit, arcuit, repulit.
VIII. Id. *et* noluit, abstinuit,

مِنْ *cc.*

مَنْعَةٌ *et* مَنْعَةٌ Vis armata.

مَهْرَةٌ *Nom. propr. regionis Arabiae australis in litore inter Oman et Aden.*

مَاتَ *Fut. O.* Mortuus est.

مَوْتٌ Mors.

مَاتَ *Pl.* مَوَاتٌ Mortuus.

مَوَاتٌ Terra deserta et vacua, quam nemo possidet, aut suo commodo usurpat.

مَأَى *Pl.* أَمْوَالٌ Opes, divitiae.

مَوَالِي *vid.* مَوَالِي.

مَاءٌ *pro* مَوَّةٌ *et* مَاءَةٌ Aqua.

مَارَ *Fut. I.* Segregavit, discrevit,

تَمْيِيزٌ Segregatio, distinctio.

ن

أَنْسَانٌ *vel* أَنْسٌ *ab* أَنْسٌ *pro* أَنْسٌ

Homines.

نَبَدَ Pervenit ad eum, perlata fuit epistola, *cc.* إِلَى.

نَبِيٌّ Propheta, *praemisso Articulo designatur eo nomine* Moham-medes.

نَجَدٌ *Plur. Fut. verbi* وَجَدَ.

نَخْلٌ Palma, palmetum.

نَدَّ *Fut. I.* Fugax fuit, aufugit *comelus.*

نَزَلَ *Fut. I.* Descendit, diversatus fuit. II. Diversatus fuit, pro diversorio usus est.

نَسَاءٌ Mulieres, caret suo Singu-
lari, pro quo ^{أمره} usurpatur.

نَصَبَ Fut. O. Posuit, extulit,
elevavit, erectum constituit.

نَصِيبٌ Pars, portio.

نَصَرَ Fut. O. Iuvit, defendit, vin-
dicavit.

نَصْرَةٌ Auxilium, defensio, vi-
ctoria.

نَصْرَانِيٌّ et نَصْرَانِيٌّ Nazarethani,
i. e. Christiani.

نَفَعٌ Profuit, usui fuit. IV. id.

نَفِيَ Fut. A. Interiit, periit.

نَفَّحٌ Largitus aut bene meritus
fuit, donavitque plus quam
deberet, *ccap*; *it.* totam assi-
gnavit *dux militibus* deditque
reportatam praedam. II. Prae-
dā aut munere donavit. V. Ma-
jorem cepit acquisitae praedae
portionem *prae sociis*, *cc*
على p.

نَقَشَ Pinxit, *vel* figuris tantum,
vel etiam coloribus; *it.* varie-
gavit, et ita elaboravit quid,
sculpsit, scalpsit, caelavit.

نَقْشٌ Pictura, sculptura.

نَقَصَ Imminutus fuit, decremen-
tum, detrimentum cepit, de-
fecit; *et transit.* imminuit, de-
trimento affecit.

نَقَضَ Dissolvit, rupit *pactum*,
violavit foedus. VIII. Viola-
tum est *pactum*.

نَقْضٌ Dissolvendi actio.

نَقَلَ Transportavit, deportavit.

نَهْرٌ أَلْمَلِكُ Pl. أَنَهَارٌ *Fluvius.*

Fluvius regius, *nomen canalis*
ex Euphrate in Tigridem ex-
euntis, haud procul a Cufah,
urbe Iracae Babylonicae. Ve-
teribus Νααράλχας, i. e. נַהַר
נַמְלֵךְ, et ἡ βασιλικὴ διώρυξ,
vid. MANNERT Geogr. der
Griech. u. Römer. T. V. P. II.
p. 342.

نَهْرٌ بِيْرْدَجِرْدٌ Fluvius Iezdedscher-
di, *nomen canalis ex Euphrate*
derivatus, cui nomen a rege
aliquo Persiae; vid. بِيْرْدَجِرْدٌ.

ه

هِيَ هَوَلَاءٌ Hi, caret Singulari,
pro quo هَدَا usurpatur.

هَجَمَ Fut. I. Ingruit, invasit, ir-
ruit in aliquem, *cc* عَلَى.

هَدَمَ Fut. I. Diruit, evertit, destruxit *rem*. VII. Corruit, collapsa est *domus*.

هَدَى Fut. I. Recte duxit. IV. Attulit obtulitque *donum*.

هَاشِمٌ Liberalis, beneficus. هَاشِمٌ
Nom. propr. viri, pec. abavi
Mohammedis.

هَاشِمِيٌّ Ad Haschemum perti-
nens.

هَمْدَانٌ Nomen proprium urbis
Iracae Persicae, Veterum Ec-
batana; *vid. libr. nostr. Hand-
buch der bibl. Alterthumsk. P.I.
Vol. I. p. 282.*

هَمْدَانِيٌّ Qui Hamadanae est
natus; cognomen scriptoris
cujusdam Arabici, Sejid Ali
nomine, de quo *vid. Praefat.*

و

وَتَّنٌ Pl. أَوْتَانٌ Idolum.

وَجِبَ Fut. يَجِبُ Necessaria fuit
res, necesse fuit quid agere
vel pati, cc ب p, vel c عَلَى
p et c أَنْ Verbi.

وَأَجِبَ Necessarium, opus ne-
cessariae observationis.

وَجَدَ Fut. يَجِدُ Invenit, re-
perit.

وَجَفَ Incitatioe gressu incessit
camelus. IV. Admovere, ad-
ducere, adigere *camelos*.

وَدَعَ Posuit, collocavit, deposuit.
IV. Deposuit *rem*, servandam
dedit.

وَدِيعَةٌ Depositum, res quae ali-
cui custodienda traditur.

أَيْدَاعٌ Nom. act. IV. Deposi-
tum.

وَرِثٌ Haereditate accepit, haeres
evasit.

وَرَثَةٌ Pl. وَرَثَةٌ Haeres.

وَسَطٌ In medio fuit. V. Medius,
mediocris evasit.

وَصَلَ Iunxit, copulavit; *it.* con-
junctus ei fuit. VIII. اتَّصَلَ
Conjuncta fuit *res rei*, conti-
guus et continuus fuit.

مُتَّصِلٌ Partic. VIII. Conjunctus,
continuus.

وَصَى II. Praecepit, commendavit.

وَصِيَّةٌ Praeceptum, mandatum,
testamentum.

وَضَعَ Posuit, collocavit, imposuit.

وَوَفَّ Conveniens, aptum, utile

fuit aliquid. VIII. اِتَّفَقَ Con-
venit, consensit, concordavit,
conspiravit.

اِتَّفَاقٍ *Nom. act. Conj.* VIII.
Convenientia, concordia, con-
sensus.

وَوَفَّ Stetit, constitit; *it.* suspen-
sum mansit quid.

مَوْقُوفٍ Quod suspensum manet.

وَوَدَّ Peperit *mulier*, procreavit,
genuit *vir*.

وَوَدَّ *Pl.* اَوْلَادٍ Natus, filius, pro-
les.

وَوَلَّى *Fut.* يَلِيّ Amicus et adjutor
fuit, propinquus fuit; *it.* prae-
fuit, *vel simpliciter*, *vel cca.*,
vel cc عَلَى; administravit rexit-
que *urbem praefectus*, *cca.* II.
Tergum vertit capiens fugam.

مَوْلَى Rex, princeps, dominus.

س

يَتِيمٍ Parentibus destitutus fuit puer.

يَتِيمٍ *Pl.* اَيْتَامٍ, اَيْتَامِي Pupillus,
orphanus.

يَدٍ Manus.

وَجَبَّ vid. يَجِبُ.

يَزْدَجِرْدٍ Nomen proprium *plurium*
regum Persiae e dynastia Sas-
sanidarum, qui inde ab ineunte
Sec. III. p. C. n. usque ad me-
dium VII. imperium Persicum
tenuerunt.

يَمْنٍ Pars dextra, latus dextrum,
tractus ad dextram; *hinc pec-*
praemisso اَلْ, regio quae ad
dextram, i. e. ad meridiem
est, Arabia australis (*opposit.*
تَمَّ شَمَّ quod vid.), nobis *Iemen*
dicta.

يُوسُفٍ Nomen propr. viri; Iose-
phus. De Abu - Iosepho *vid.*
not. ad vers. lat. p. 4.

السِّيَر

مِنْ

كِتَابِ الْقَدُورِي

فِي الْفِقْهِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١. الْجِهَادُ فَرَضٌ عَلَى الْكُفَّيَةِ إِذَا أَقَامَ بِهِ فَرِيقٌ مِنَ النَّاسِ
سَقَطَ عَنِ الْبَاقِينَ وَإِنْ لَمْ يَقُمْ بِهِ أَحَدٌ أَنْتُمْ جَمِيعُ النَّاسِ
بِتَرْكِهِ وَقِتَالِ الْكُفَّارِ وَاجِبٌ وَإِنْ لَمْ يَبْدُونَا

٢. وَلَا يَجِبُ الْجِهَادُ عَلَى صَبِيٍّ وَلَا عَبْدٍ وَلَا أَمْرَةٍ وَلَا أَعْمَى
وَلَا مُقْعَدٍ وَلَا أَفْطَعٍ وَإِذَا هَاجَمَ الْعَدُوُّ عَلَى بَلَدٍ وَجَبَ عَلَى جَمِيعِ
الْمُسْلِمِينَ الدَّفْعُ تَخْرُجُ الْمَرْأَةُ بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا وَالْعَبْدُ بِغَيْرِ
إِذْنِ الْمَوْلَى

٣. وَإِذَا دَخَلَ الْمُسْلِمُونَ دَارَ الْحَرْبِ فَحَاصَرُوا مَدِينَةً أَوْ
حِصْنَ دَعَوْهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ فَإِنْ أَجَابُوا كَفُّوا عَنْ قِتَالِهِمْ فَإِنْ
أَمْتَنُوا دَعَوْهُمْ إِلَى آدَاءِ الْحِزْبِ فَإِنْ بَدَلُوهَا فَلَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِينَ
وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ

٤. وَلَا يَجُوزُ أَنْ يُقَاتَلَ مَنْ لَمْ تَبْلُغْهُ دَعْوَةُ الْإِسْلَامِ إِلَّا بَعْدَ

أَنْ دَعَوْهُ ۝

٥. وَيَسْتَجِيبُ أَنْ يَدْعُوا مَنْ بَلَغَتْهُ دَعْوَةُ الْإِسْلَامِ وَلَا أَحَابَ

ذَلِكَ وَإِنْ أَبَوْا اسْتَعَانُوا بِاللَّهِ عَلَيْهِمْ وَحَارَبُوهُمْ وَنَصَبُوا عَلَيْهِمْ
الْمَجَانِيقَ وَحَرَقُوهُمْ وَأَرْسَلُوا عَلَيْهِمُ الْمَاءَ وَقَطَعُوا أَشْجَارَهُمْ

وَأَفْسَدُوا زُرْعَهُمْ ۝

٦. وَلَا بَأْسَ بِرَمِيهِمْ وَإِنْ كَانَ فِيهِمْ مُسْلِمٌ أَسِيرٌ أَوْ تاجرٌ وَإِنْ

تَنَزَّسُوا بِصَبِيَّانِ الْمُسْلِمِينَ أَوْ بِالْأَسَارَى لَمْ يَكْفُوا عَنْ رَمِيهِمْ
وَيَقْصِدُونَ بِالرَّمِيِّ الْكُفَّارَ ۝

٧. وَلَا بَأْسَ بِإِخْرَاجِ النِّسَاءِ وَالْمَصَاحِفِ مَعَ الْمُسْلِمِينَ إِذَا

كَانَ عَسْكَرًا عَظِيمًا يَوْمِنُ عَلَيْهِ وَيَكْرَهُ إِخْرَاجَ ذَلِكَ فِي سَرِيَّةٍ لَا
يَوْمِنُ عَلَيْهَا وَلَا تُقَاتَلُ الْمَرْءَةُ إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا وَلَا الْعَبْدُ إِلَّا

بِإِذْنِ سَيِّدِهِ إِلَّا أَنْ يَهَاجِمَ الْعَدُوَّ ۝

٨. وَبِنَبِيغَى لِلْمُسْلِمِينَ أَنْ لَا يَغْدُرُوا وَلَا يَغْلُوا وَلَا يَمْتَلُوا
 وَلَا يَقْتُلُوا امْرَأَةً وَلَا شَيْخًا فَانِيًّا وَلَا صَبِيًّا وَلَا أَعْمَى وَلَا
 مُقْعَدًا إِلَّا أَنْ يَكُونَ أَحَدٌ هَوْلًا مِمَّنْ لَهُ رَأْيٌ فِي الْحَرْبِ
 أَوْ تَكُونَ الْمَرْءُ مَلِكَةً وَلَا يَقْتُلُوا مَاجُنُونَ ۝

٩. وَإِنْ رَأَى الْأَمَامُ أَنْ يُصَالِحَ أَهْلَ الْحَرْبِ أَوْ فَرِيقًا
 مِنْهُمْ وَكَانَ فِي ذَلِكَ مَصْلَحَةٌ لِلْمُسْلِمِينَ فَلَا بَأْسَ بِهِ فَإِنْ
 صَالَحَهُمْ مَدَّةً ثُمَّ رَأَى أَنْ نَقُضَ الصُّلْحُ أَنْفَعَ نَبَذَ إِلَيْهِمْ
 وَأَنْ بَدَّوْا الْخِيَانَةَ قَاتَلَهُمْ وَلَمْ يَنْبِذْ إِلَيْهِمْ إِذَا كَانَ ذَلِكَ
 بِاتِّفَاقِهِمْ ۝

١٠. وَإِذَا خَرَجَ عَسِيدُهُمْ إِلَى عَسْكَرِ الْمُسْلِمِينَ
 فَهُمْ أَحْرَارٌ ۝

١١. وَلَا بَأْسَ أَنْ يَعْلِفَ الْعَسْكَرُ فِي دَارِ الْحَرْبِ وَيَأْكُلُوا
 مَا وَجَدُوهُ مِنَ الطَّعَامِ وَيَسْتَعْمِلُوا الْكَطَبَ وَيَدَهِّنُوا بِالذُّهْنِ

وَيُقَاتِلُوا بِمَا يَجِدُونَهُ مِنَ السَّلَاحِ كُلِّ ذَلِكَ بِغَيْرِ قِسْمَةٍ وَلَا
يَجُوزُ أَنْ يَبِيعُوا مِنْ ذَلِكَ شَيْئاً وَلَا مِنْ ذَلِكَ يَتَبَدَّلُونَهُ ۝

١٢. وَمَنْ أَسْلَمَ مِنْهُمْ أَحْرَزَ بِأَسْلَامِهِ نَفْسَهُ وَأَوْلَادَهُ

الصِّغَارَ وَكُلَّ مَالٍ هُوَ فِي يَدِهِ أَوْ فِي يَدِ مُسْلِمٍ أَوْ ذِمِّيٍّ ۝

١٣. فَإِنْ ظَهَرْنَا عَلَى الدَّارِ فَعَقَارُهُ فِيءٌ وَزَوْجَتُهُ وَحَمَلُهَا

وَأَوْلَادُهُ الْكِبَارُ فِيءٌ ۝

١٤. وَلَا يَنْبَغِي أَنْ يَبَاعَ السَّلَاحُ مِنْ أَهْلِ الْكَرْبِ وَلَا

يُكْفَرُ بِهِمْ ۝

١٥. وَلَا يُفَادُونَ بِالْأَسْرَى عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ وَقَالَ

أَبُو يُوسُفَ وَمُحَمَّدٌ رَحِمَهُمَا اللَّهُ تَغَادَى بِهِمْ أَسْرَى الْمُسْلِمِينَ

وَلَا يَجُوزُ الْمَنْ عَلَيْهِمْ ۝

١٦. وَإِذَا فَتَحَ الْأَمَامُ بَلَدَةً عَنُودَةً بِالْأَخْيَارِ إِنْ شَاءَ فَسَمَهُ

بَيْنَ الْغَنَامِينَ وَإِنْ شَاءَ أَقْرَأَهُ عَلَيْهِ وَوَضَعَ عَلَيْهِمُ الْخِرَاجَ

وَهُوَ فِي الْأَسَارَى بِالسَّخِيَارِ إِنْ شَاءَ قَتَلَهُمْ وَإِنْ شَاءَ اسْتَرْقَهُمْ
وَإِنْ شَاءَ تَرَكَهُمْ أَحْرَارًا ذِمَّةً لِلْمُسْلِمِينَ ۞

١٧. وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَرُدُّهُمْ إِلَى دَارِ الْحَرْبِ وَإِذَا أَرَادَ
الْعُودَ مِنْ دَارِ الْحَرْبِ إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ وَمَعَهُمْ مَوَاشِي
فَلَا يَقْدِرُونَ عَلَى نَقْلِهَا إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ ذَبْحُوهَا
وَحَرْقُوهَا وَلَا يَعْقِرُونَهَا وَلَا يَتْرُكُونَهَا وَلَا يَقْسِمُ غَنِيمَةً فِي
دَارِ الْحَرْبِ حَتَّى يَخْرُجَهَا إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ وَالرِّدَاءُ وَالْعَسْكَرُ
سَوَاءٌ ۞

١٨. وَإِذَا لَحَقَهُمُ الْمَدَدُ فِي دَارِ الْحَرْبِ قَبْلَ أَنْ يُخْرَجُوا
الْغَنِيمَةَ إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ شَارَكُوهُمْ فِيهَا وَلَا حَقٌّ لِأَهْلِ سَاقَةِ
الْعَسْكَرِ فِي الْغَنِيمَةِ إِلَّا أَنْ يَقَاتِلُوا ۞

١٩. وَإِذَا آمَنَ رَجُلٌ حُرٌّ أَوْ امْرَأَةٌ حُرَّةٌ كَافِرًا أَوْ جَمَاعَةٌ أَوْ
أَهْلُ حِصْنٍ أَوْ مَدِينَةٍ صَحَّ آمَانُهُ لَمْ يَجْزِ لِأَحَدٍ مِنْ

الْمُسْلِمِينَ قَتَلَهُمْ إِلَّا أَنْ يَكُونَ فِي ذَلِكَ مَفْسَدَةٌ فَيَنْسُدُّ إِلَيْهِمْ
الْأَمَانَ الْإِمَامُ ۞

٢٠. وَلَا يَجُوزُ أَمَانُ ذِمِّيٍّ وَلَا أَسِيرٍ وَلَا تَاجِرٍ يَدْخُلُ عَلَيْهِمْ
وَلَا يَجُوزُ أَمَانُ الْعَبْدِ عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ وَأَبِي يُوسُفَ رَحِمَهُمَا
اللَّهُ إِلَّا أَنْ يَأْذَنَ مَوْلَاهُ فِي الْقِتَالِ وَقَالَ مُحَمَّدٌ رَحِمَهُ اللَّهُ
يَصِحُّ أَمَانُهُ ۞

٢١. وَإِذَا غَلَبَ التُّرْكُ عَلَى الرُّومِ فَسَبَّوهُمْ وَأَخَذُوا أَمْوَالَهُمْ
مَلَكُوهَا وَإِنْ غَلَبْنَا عَلَى التُّرِكِ حَلَّ لَنَا مَا نَاجِدُهُ مِنْ ذَلِكَ
عَلَيْنَا عَلَى أَمْوَالِنَا فَأَحْرَزُوهَا بِدَارِهِمْ مَلَكُوهَا فَإِنْ ظَهَرَ عَلَيْهَا
الْمُسْلِمُونَ فَوَجَدُوهَا قَبْلَ الْقِسْمَةِ فَهِيَ لَهُمْ بِغَيْرِ شَيْءٍ وَإِنْ
وَجَدُوهَا صَاحِبِهَا بَعْدَ الْقِسْمَةِ أَخَذُوهَا بِالْقِيَمَةِ إِنْ أَحْبَبُوا
وَإِنْ نَخَلَّ دَارَ الْحَرْبِ تَاجِرٌ فَاشْتَرَى ذَلِكَ وَأَخْرَجَهُ إِلَى دَارِ

الْإِسْلَامَ فَمَالِكُهُ الْأَوَّلُ بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ أَخَذَهُ بِالَّذِينَ الَّذِينَ
اشْتَرَاهُ النَّاجِرُ بِهِ وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ ۝

٢٢. وَلَا يَمْلِكُ عَلَيْنَا أَهْلُ الْحَرْبِ بِالْغَلْبَةِ مُدْبِرِينَ وَأَمَهَاتٍ

وَأَوْلَادَنَا وَوَمَكَاتِبِينَ وَأَحْرَارَنَا وَنَمْلِكُ عَلَيْهِمْ جَمِيعَ ذَلِكَ ۝

٢٣. وَإِذَا أَبَقَ عَبْدٌ مُسْلِمٌ إِلَى دَارِ الْحَرْبِ فَدَخَلَ بَيْتَهُمْ

فَأَخَذُوهُ لَمْ يَمْلِكُوهُ عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ وَقَالَ يَمْلِكُونَهُ

وَإِنْ نَدَّ بَعِيرُ الْبَيْتِ فَأَخَذُوهُ مَلَكُوهُ ۝

٢٤. وَإِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْإِمَامِ حَمُولَةٌ يَحْمِلُ عَلَيْهَا الْغَنَائِمَ ثُمَّ

فَسَمَّهَا بَيْنَ الْغَنَائِمِينَ قِسْمَةً أَيْدَاعٍ لِيَحْمِلُوهَا إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ

ثُمَّ يَرْتَجِعُهَا مِنْهُمْ فَيَقْسِمُهَا ۝

٢٥. وَلَا يَجُوزُ بَيْعُ الْغَنَائِمِ قَبْلَ الْقِسْمَةِ وَمَنْ مَاتَ مِنْ

الْغَنَائِمِينَ فِي دَارِ الْحَرْبِ فَلَا حَقَّ لَهُ فِي الْغَنِيمَةِ وَمَنْ مَاتَ

مِنْهُمْ بَعْدَ اخْرَاجِهَا إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ فَصِيبُهُ لَوَرَثَتِهِ ۝

٢٦. وَلَا بَأْسَ بِأَنْ يُنْفَدَ الْأَمَامُ فِي حَسَالِ الْقِتَالِ وَيَحْرَصَ
بِالْتَفِيدِ عَلَى الْقِتَالِ فَيَقُولَ مَنْ قَتَلَ قَتِيلًا فَلَهُ سَلْبُهُ أَوْ يَقُولَ
لِسَرِيَةٍ قَدْ جَعَلْتُ لَكُمْ الرَّبْعَ بَعْدَ الْخُمُسِ وَلَا يُنْفَدُ بَعْدَ
إِخْرَاجِ الْغَنِيمَةِ إِلَّا مِنَ الْخُمُسِ ۝
٢٧. وَإِذَا لَمْ يَجْعَلْ السَّلْبَ لِلْقَاتِلِ فَهُوَ مِنْ جُمْلَةِ الْغَنِيمَةِ
وَالْقَاتِلُ وَغَيْرُهُ فِي ذَلِكَ سَوَاءٌ ۝
٢٨. وَالسَّلْبُ مَا عَلَى الْمَقْتُولِ مِنْ ثِيَابِهِ وَسِلَاحِهِ وَمَنْ كَبِهَ ۝
٢٩. وَإِذَا خَرَجَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ دَارِ الْحَرْبِ لَمْ يَجْزَأَنْ يَعْلَفُوا
مِنَ الْغَنِيمَةِ وَلَا يَأْكُلُوا مِنْهَا ۝
٣٠. وَمَنْ فَضَلَ مَعَهُ عَلْفًا أَوْ طَعَامًا رَدَّهُ إِلَى الْغَنِيمَةِ ۝
٣١. وَيُقَسِّمُ الْأَمَامُ الْغَنِيمَةَ وَيُخْرِجُ خُمُسَهَا وَيُقَسِّمُ الْآرِبَةَ
الْأَخْمَاسَ بَيْنَ الْغَنَائِمِ لِلْفَارِسِ سَهْمَانٍ وَلِلرَّاجِلِ سَهْمٌ عِنْدَ أَبِي
حَنِيفَةَ وَقَالَ أَبُو يُوسُفَ وَحَمْدٌ وَحَمِيمَا اللَّهِ لِلْفَارِسِ ثَلَاثَةُ أَسْهُمٍ

وَلِرَّاجِلٍ سَهْمٌ وَاحِدٌ وَلَا يُسَهَّمُ إِلَّا لِفَرَسٍ وَاحِدٍ وَالْبِرْدُونَ
وَالْعِتَاقُ سَوَاءٌ وَلَا يُسَهَّمُ لِرَّاحِلَةٍ وَلَا بَعْدِلٍ

٣٢. وَمَنْ دَخَلَ دَارَ الْحَرْبِ فَارِسًا فَتَفِقَ فَرَسَهُ فَسَهْمٌ اسْتَحَقَّ سَهْمٌ

فَارِسٍ وَمَنْ دَخَلَ رَاجِلًا فَاسْتَتَرَى فَرَسًا اسْتَحَقَّ سَهْمٌ رَاجِلٍ

٣٣. وَلَا يُسَهَّمُ لِمَمْلُوكٍ وَلَا أَمْرَأَةٍ وَلَا ذِمِّيٍّ وَلَا صَبِيٍّ وَلَكِنْ

يُرْضَى لَهُمْ عَلَى حَسِيمَا بَيْرِي الْأَمَامِ

٣٤. وَأَمَّا الْخُمْسُ فَيُقَسَّمُ عَلَى ثَلَاثَةِ أَشْهُمٍ لِلْبَيْتَامَى سَهْمٌ

وَسَهْمٌ لِلْمَسَاكِينِ وَسَهْمٌ لِأَبْنَاءِ السَّبِيلِ يَدْخُلُ فُقْرَاءُ ذَوِي

الْقُرْبَى فِيهِمْ وَيُقَدِّمُونَ وَلَا يُدْفَعُ إِلَى أَغْنِيَاءِهِمْ شَيْءٌ وَأَمَّا ذِكْرُ

اللَّهِ تَعَالَى فِي الْخُمْسِ فَإِنَّهَا هُوَ لِإِفْتِتَاحِ الْكَلَامِ تَبْرُكًا بِأَسْمِهِ

وَسَهْمُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَقَطَ بِمَوْتِهِ كَمَا سَقَطَ

الصَّفِيُّ الَّذِي يَخْتَارُهُ النَّبِيُّ وَمِنْهُمْ ذَوُو الْقُرْبَى كَانُوا

يَسْتَحِقُّونَ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّصْرَةِ وَبَعْدَهُ بِالْفَقْرِ

٣٥. وَإِذَا دَخَلَ الْوَاحِدُ وَالْإِثْنَانِ دَارَ الْحَرْبِ مُغِيرِينَ بغيرِ
 إِذْنِ الْأَمَامِ فَأَخَذُوا شَيْئًا لَمْ يُخْمَسْ وَإِذَا دَخَلَ جَمَاعَةٌ لَهَا
 مَنَعَةٌ فَأَخَذُوا شَيْئًا خُمِسَ وَإِنْ لَمْ يَأْذَنْ لَهُمُ الْأَمَامُ
 ٣٦. وَإِذَا دَخَلَ الْمُسْلِمُ دَارَ الْحَرْبِ تَاجِرًا لَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ
 يَتَعَرَّضَ بِشَيْءٍ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَلَا مِنْ دِمَائِهِمْ وَإِنْ غَدَرَ بِهِمْ فَأَخَذَ
 شَيْئًا وَخَرَجَ بِهِ مَلَكُهُ مَلَكًا مَحْضُورًا وَيَوْمَ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِهِ
 ٣٧. وَإِذَا دَخَلَ الْحَرْبِيُّ الْبَيْتَ مُسْتَأْمِنًا لَمْ يُمْكِنَ أَنْ يُقِيمَ فِي
 دَارِنَا سَنَةً وَيَقُولَ لَهُ الْأَمَامُ أَنْ أَقَمْتَ تَمَامَ السَّنَةِ وَضَعْتَ
 عَلَيْكَ الْجَزِيَّةَ وَإِنْ أَقَامَ أَخَذَتْ مِنْهُ الْجَزِيَّةُ وَصَارَ ذِمِّيًّا لَمْ يَتْرَكَ
 أَنْ يَرْجِعَ إِلَى دَارِ الْحَرْبِ وَإِنْ عَادَ إِلَى دَارِ الْحَرْبِ وَتَرَكَ وَدِيعَةً
 عِنْدَ مُسْلِمٍ أَوْ ذِمِّيٍّ أَوْ دِينِيٍّ فِي ذِمَّتِهِمْ فَقَدْ صَارَ ذِمِّيًّا مُبَاحًا
 بِالْعَوْدِ وَمَا فِي دَارِ الْإِسْلَامِ مِنْ مَالِهِ عَلَى خَطَرٍ فَإِنْ أُسِرَ أَوْ قُتِلَ
 سَقَطَتْ دِيُونُهُ وَصَارَتْ الْوَدِيعَةُ فَيْئًا وَمَا أَوْجَفَ عَلَيْهِ

المسلمون من أموال أهل الحرب بغير قتال يصرف في مصالح
المسلمين كما يصرف الخراج

٣٨. وأرض العرب كلها أرض عشر وهي من العذيب إلى

أقصى حاجر باليمن ومن مهرة إلى حد الشام والسواد أرض

خراج وهي ما بين العذيب إلى عقبة حلوان ومن العلت إلى

عبادان وأرض السواد مملوكة لأهلها يجوز بيعهم لها وتصرفهم

فيها

٣٩. وكذا أرض أسلم أهلها أو فتحت عنوة وقسمت بين

الغانمين فهي أرض العشر وكذا أرض فتحت عنوة وأقر أهلها

عليها فهي أرض خراج

٤٠. ومن أحيا أرضا مواتا فهي عند أبي يوسف

رحمة الله معتبرة بأكبرها وأن كانت من حيز أرض

الخراج فهي خراجية فإن كانت من حيز أرض العشر

فِيهِ عَشْرِيَّةٌ وَالْبَصْرَةُ عِنْدَهُ عَشْرِيَّةٌ بِإِجْمَاعِ الصَّحَابَةِ رَضِيَ
 اللَّهُ عَنْهُمْ

٤١. وَقَالَ مُحَمَّدٌ رَحِمَهُ اللَّهُ إِنْ أَحْيَاهَا بِبَيْسٍ حَفَرَهَا أَوْ عَيْنٍ

أَسْتَخْرَجَهَا أَوْ بِمَاءٍ بَجَلَةٍ وَالْفُرَاتِ وَالْأَنْهَارِ الْعِظَامِ الَّتِي لَا

يَمْلِكُهَا أَحَدٌ فِيهِ عَشْرِيَّةٌ وَإِنْ أَحْيَاهَا بِمَاءِ الْأَنْهَارِ الَّتِي

أَحْتَفَرَهَا الْأَعْلَامُ مِثْلَ نَهْرِ الْمَلِكِ وَنَهْرِ يَزْدَجِرْدَ فِيهِ خِرَاجِيَّةٌ

٤٢. وَالْخِرَاجُ الَّذِي وَضَعَهُ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى السَّوَادِ

مِنْ كُلِّ جَرِيْبٍ يَبْلُغُهُ الْمَاءُ فَيَغَيِّرُ هَاشِمِيٌّ وَهُوَ الصَّاعُ وَدِرْهَمٌ

وَمِنْ جَرِيْبِ الرُّطْبَةِ خَمْسَةُ دَرَاهِمٍ وَمِنْ جَرِيْبِ الْكُرْمِ الْمَتَّصِلِ

وَالسَّخْلِ الْمَتَّصِلِ عَشْرَةُ دَرَاهِمٍ وَمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَصْنَافِ

يُوضَعُ عَلَيْهَا بِحَسَبِ الطَّاقَةِ وَإِنْ لَمْ تَنْطَفِ نَقَصَهُ الْأَمَامُ

٤٣. وَإِنْ غَلَبَ عَلَى أَرْضِ الْخِرَاجِ الْمَاءُ وَأَنْقَطَعَ عَنْهَا وَأَصْطَلَمَ

الزَّرْعُ أَفَّةٌ فَلَا خِرَاجَ عَلَيْهِ وَإِنْ عَطَّلَهَا صَاحِبُهَا فَعَلَيْهِ الْخِرَاجُ

٤٤. وَمَنْ أَسْلَمَ مِنْ أَهْلِ الْخِرَاجِ أَخَذَ مِنْهُ الْخِرَاجَ عَلَى

حَالِهِ

٤٥. وَيَجُوزُ أَنْ يَشْتَرِيَ الْمُسْلِمُ أَرْضَ الْخِرَاجِ مِنَ الدِّمِيِّ

وَيُؤَخَذُ مِنْهُ الْخِرَاجُ وَلَا عُشْرَ فِي الْخِرَاجِ مِنْ أَرْضِ الْخِرَاجِ

٤٦. وَالْجِزْيَةُ عَلَى ضَرَبَيْنِ جِزْيَةٌ تَوْضَعُ بِالْمُتَرَاضِي وَالصَّلَاحُ

فَتُقَدَّرُ بِحَسَبِ مَا يَقَعُ عَلَيْهِ الْأَتْفَاقُ

٤٧. وَالْجِزْيَةُ يَبْتَدَأُ الْأَمَامُ وَضَعَهَا إِذَا غَلَبَ الْأَمَامُ عَلَى

الْكَفَّارِ وَأَقْرَبَهُمْ عَلَى أَمْلَاكِهِمْ فَيَضَعُ عَلَى الْغَنِيِّ الظَّاهِرِ الْغَنَاءِ فِي

كُلِّ سَنَةٍ ثَمَانِيَةَ وَأَرْبَعِينَ دِرْهَمًا وَيَأْخُذُ مِنْهُ فِي كُلِّ شَهْرٍ أَرْبَعَةَ

دِرَاهِمٍ وَعَلَى مُتَوَسِّطِ الْحَالِ أَرْبَعَةَ عَشْرِينَ دِرْهَمًا فِي كُلِّ شَهْرٍ

دِرْهَمَيْنِ وَعَلَى الْفَقِيرِ الْمُعْتَمِلِ اثْنَيْ عَشَرَ دِرْهَمًا فِي كُلِّ شَهْرٍ

دِرْهَمًا

٤٨. وَتَوْضَعُ الْجِزْيَةُ عَلَى أَهْلِ الْكِتَابِ وَعَلَى الْمَجُوسِيِّ

وَعَبْدَةَ الْأَوْتَانِ مِنَ الْعَاجِمِ وَلَا تُوضَعُ عَلَى عَبْدَةِ الْأَوْتَانِ مِنَ
الْعَرَبِ وَلَا الْمُرْتَدِّينَ ۞

٤٩. وَلَا جِزْيَةَ عَلَى أَمْرَأَةٍ وَلَا صَبِيٍّ وَلَا زَمَنِ وَلَا أَعْمَى وَلَا
فَقِيرٍ غَيْرَ مُعْتَبِلٍ وَلَا عَلَى الرَّهْبَانِ الَّذِينَ لَا يُخَالِطُونَ
النَّاسَ ۞

٥٠. وَمَنْ أَسْلَمَ وَعَلَيْهِ جِزْيَةٌ سَقَطَتْ عَنْهُ ۞

٥١. وَإِنْ اجْتَمَعَ حَوْلَ مَنْ عَلَيْهِ تَدَاخَلَتِ الْجَبْرِيتَانِ ۞

٥٢. وَلَا يَجُوزُ أَحْدَاثُ بَيْعَةٍ وَلَا كَنَيْسَةٍ فِي دَارِ الْأِسْلَامِ

وَإِذَا أُنْهَدِمَتِ الْكَنَائِسُ وَالْبَيْعُ الْقَدِيمَةُ أَعَادُوهَا ۞

٥٣. وَيُؤَخَذُ أَهْلُ الدِّمَّةِ بِالتَّمْيِيزِ عَنِ الْمُسْلِمِينَ فِي زِيهِمْ

وَمَرَاكِبِهِمْ وَسُرُوحِهِمْ وَقَلَانِسِهِمْ وَلَا يَرَكَبُونَ الْخَيْلَ وَلَا يَحْمِلُونَ

السَّلَاحَ ۞

٥٤. وَمَنْ أَمْتَنَعَ مِنْ آدَاءِ الْجِزْيَةِ أَوْ قَتَلَ مُسْلِمًا أَوْ سَبَّ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ زَنَى بِمُسْلِمَةٍ لَمْ يَنْتَقِضْ
عَهْدُهُ وَلَا يَنْتَقِضُ الْعَهْدُ إِلَّا أَنْ يَلْحَقَ بِدَارِ الْحَرْبِ أَوْ يَعْلَبُوا
عَلَى مَوْضِعٍ فَبِحَارِبُونَا ۞

٥٥. وَإِذَا أَرْتَدَّ الْمُسْلِمُ مِنَ الْإِسْلَامِ عَرِضَ عَلَيْهِ الْإِسْلَامُ
وَأَنْ كَانَتْ لَهُ شُبُهَةٌ كُشِفَتْ لَهُ وَيُحْبَسُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَأَنْ
أَسْلَمَ وَإِلَّا قُتِلَ فَإِنْ قَتَلَهُ قَاتِلٌ قَبْلَ عَرِضِ الْإِسْلَامِ عَلَيْهِ كَرَهُ لَهُ
ذَلِكَ وَلَا شَيْءَ عَلَى الْقَاتِلِ ۞

٥٦. وَأَمَّا امْرَأَةٌ إِذَا أَرْتَدَّتْ فَلَا تُقْتَلُ وَلَكِنْ تُحْبَسُ حَتَّى
تُسَلِّمَ ۞

٥٧. وَيُرْوَدُ مَلِكُ الْمُرْتَدِّ عَنِ أَمْوَالِهِ بِرِدَّتِهِ فَإِنْ أَسْلَمَ عَادَتْ
عَلَى حَالِهَا ۞

٥٨. وَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ عَلَى رِدَّتِهِ انْتَقَلَ مَا أَكْتَسَبَهُ فِي حَالِ
إِسْلَامِهِ إِلَى وَرَثَتِهِ الْمُسْلِمِينَ وَكَانَ مَا أَكْتَسَبَهُ فِي حَالِ رِدَّتِهِ فَيَاءً ۞

٥٩. وَإِنْ لَحِقَ بِدَارِ الْحَرْبِ مُرْتَدًا فَحَكَمَ الْحَاكِمُ بِلِحَاقِهِ
عَتَقَ مَدْبُورَهُ وَأُمَّهَاتُ أَوْلَادِهِ وَحَلَّتْ الدُّيُونُ الَّتِي عَلَيْهِ وَنَقَلَ
مَا أَكْتَسَبَهُ فِي حَالِ الْإِسْلَامِ إِلَى وَرَثَتِهِ الْمُسْلِمِينَ وَتَقْضَى
الدُّيُونُ الَّتِي لَزِمَتْهُ فِي حَالِ الْإِسْلَامِ مِمَّا أَكْتَسَبَهُ فِي حَالِ
الْإِسْلَامِ وَمَا لَزِمَهُ مِنَ الدُّيُونِ فِي حَالِ رِدَّتِهِ مِمَّا أَكْتَسَبَهُ
فِي حَالِ رِدَّتِهِ ۞

٦٠. وَمَا بَاعَهُ أَوْ اشْتَرَاهُ أَوْ تَصَرَّفَ فِيهِ مِنْ أَمْوَالِهِ فِي حَالِ
رِدَّتِهِ مَوْقُوفٌ فَإِنْ أَسْلَمَ صَحَّتْ عَقُودُهُ وَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ أَوْ
لَحِقَ بِدَارِ الْحَرْبِ بَطَلَتْ عَقُودُهُ عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ وَإِنْ عَادَ
الْمُرْتَدُّ بَعْدَ الْحَكْمِ بِلِحَاقِهِ إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ مُسْلِمًا فَمَا وَجَدَهُ
فِي يَدِ وَرَثَتِهِ مِنْ مَالِهِ بِعَيْنِهِ أَخَذَهُ وَالْمُرْتَدُّ إِذَا تَصَرَّفَتْ
فِي مَالِهَا فِي حَالِ رِدَّتِهَا جَازَ تَصَرُّفُهَا ۞

٦١. وَنَصَارَى بَنِي تَغْلِبَ يُؤَخَّذُ مِنْ أَمْوَالِهِمْ ضِعْفُ مَا

يُؤَخِّدُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنَ الزَّكَاةِ وَيُؤَخِّدُ مِنْ نِسَائِهِمْ وَلَا
 يُؤَخِّدُ مِنْ صَبِيَّائِهِمْ وَمَا جَبَاهُ الْأَمَامُ مِنَ الْخِرَاجِ وَمِنْ أَمْوَالِ
 بَنِي تَغْلِبٍ وَمَا أَهْدَاهُ أَهْلَ الْحَرْبِ إِلَى الْأَمَامِ وَالْجِزْيَةَ
 تُصَرِّفُ فِي مَصَالِحِ الْمُسْلِمِينَ فَيَشُدُّ الثُّغُورَ وَتُبْنِي الْقَنَاطِرُ
 وَالْجَسُورَ وَيُعْطِي قِضَاةَ الْمُسْلِمِينَ وَعَمَلَهُمْ وَعِلْمَاءَهُمْ مِنْهُ مَا
 يَكْفِيهِمْ وَتُدْفَعُ مِنْهُ أَرْزَاقُ الْمُقَاتِلَةِ وَذُرَايِهِمْ

٦٢. وَإِذَا يَغْلِبُ قَوْمٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى بَلَدٍ وَخَرَجُوا عَنْ
 طَاعَةِ الْأَمَامِ نَعَاهُمْ إِلَى الْعُودِ إِلَى الْجَمَاعَةِ وَكَشَفَ شَبَهَتِهِمْ
 وَلَا يَبْدَأُهُمْ بِالْقِتَالِ حَتَّى يَبْدُوهُ فَإِنْ بَدَأُوا قَاتَلَهُمْ حَتَّى يَفْرِقَ
 جَمْعَهُمْ فَإِنْ كَانَتْ لَهُمْ فِيهِ أَجْهَرٌ عَلَى جَرِيحِهِمْ وَأَتْبَعَ
 مَوْلِيَهُمْ وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُمْ فِيهِ لَمْ يَجْهَرْ عَلَى جَرِيحِهِمْ
 وَلَمْ يَتَّبِعْ مَوْلِيَهُمْ وَلَا يَسْبِي لَهُمْ ذُرِيَّةً وَلَا يَغْنَمَ لَهُمْ
 مَالًا

٦٣. وَلَا بَأْسَ أَنْ نَقَاتَلُوا بِسِلَاحِهِمْ إِنْ أَحْتَاَجَ الْمُسْلِمُونَ

إِلَيْهِ ۞

٦٤. وَيَحْبِسُ الْأَمَامُ أَمْوَالَهُمْ وَلَا يَرُدُّهَا عَلَيْهِمْ وَلَا يَقْسِمُهَا

حَتَّى يَتُوبُوا وَيَرُدُّهَا عَلَيْهِمْ ۞

٦٥. وَمَا جَبَاهُ أَهْلُ الْبَغْيِ مِنَ السِّلَاحِ الَّذِي غَلَبُوا عَلَيْهَا

مِنَ الْخِرَاجِ وَالْعَشْرِ لَمْ يُوَخَّذْهُ الْأَمَامُ ثَانِيًا فَإِنْ كَانُوا صَرَفُوهُ

فِي حَقِّهِ أَجْزَاءً مِنْ أَخْذٍ مِنْهُ وَإِنْ لَمْ يَكُونُوا صَرَفُوهُ فِي حَقِّهِ

أَفْتَى أَهْلَهُ فِيهَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ اللَّهِ تَعَالَى ۞

مِنْ كِتَابِ ذَخِيرَةِ الْمُلُوكِ

لِسَيِّدِ عَلِيِّ الْهَمْدَانِيِّ

قُدِّسَ سِرُّهُ

هَذِهِ هِيَ الشَّرَاطِيطُ الَّتِي كَتَبَهَا عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

فِي وَصِيِّهِ فِي حَقِّ أَهْلِ الذِّمَّةِ حَتَّى أَبَاحَ دَمَهُمْ وَمَالَهُمْ إِذَا
أَخْلَفُواهَا

الْأَوَّلُ أَنْ لَا يُحَدِّثُوا بَيْعَةً وَلَا كَنْيَسَةً فِي دَارِ

الْإِسْلَامِ

الثَّانِي أَنْ لَا يُجَدِّدُوا مَا أَنْهَدَمَ

الثَّلَاثُ أَنْ لَا يَمْنَعُوا الْمَسَافِرِينَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَنْ لَا

يُنَزِّلُوا فِيهَا

الرَّابِعُ أَنَّ لَا يُقْصِرُوا فِي ضِيَاةِ الْمُسْلِمِينَ إِلَى ثَلَاثَةِ
أَيَّامٍ ۞

الْخَامِسُ أَنَّ لَا يَتَجَسَّسُوا أَحْوَالَ الْمُسْلِمِينَ وَيُخْبِرُوا إِلَى
أَهْلِ الْكُفْرِ ۞

السَّادِسُ أَنَّ لَا يَمْنَعُوا مَنْ يُرِيدُ الْإِسْلَامَ مِنْ
أَقَارِبِهِمْ ۞

السَّابِعُ أَنَّ يَحْتَرِمُوا الْمُسْلِمِينَ ۞

الثَّامِنُ أَنَّ يَتْرَكُوا مَجَالِسَهُمْ إِلَى أَهْلِ الْإِسْلَامِ إِذَا حَضَرُوا
وَهُمْ مَجَالِسُهُمْ ۞

التَّاسِعُ أَنَّ لَا يَتَشَبَّهُوا فِي لِبَاسِهِمْ وَزِينَتِهِمْ ۞

الْعَاشِرُ أَنَّ لَا يَتَسَمَّوْا بِأَسْمَاءِ الْمُسْلِمِينَ ۞

الحَادِي عَشَرَ أَنَّ لَا يَرْكَبُوا عَلَى فَرَسٍ مُسَرَّجٍ
وَمُلَاجِمٍ ۞

الثَّانِي عَشَرَ أَنْ لَا يَحْمِلُوا الْقِسَى وَالسَّهَامَ وَالسُّيُوفَ
وَأَمْثَالَ ذَلِكَ ۞

الثَّلَاثَ عَشَرَ أَنْ لَا يَلْبَسُوا خَاتِمًا لَهُ فَصٌّ أَوْ نَقْشٌ ۞
الرَّابِعَ عَشَرَ أَنْ لَا يُبِيعُوا الْخَمْرَ وَلَا يَشْرُبُوهَا عَلَانِيَةً ۞
الخَامِسَ عَشَرَ أَنْ يَتْرُكُوا الْبَاسَ أَهْلَ الشِّرْكِ ۞
السَّادِسَ عَشَرَ أَنْ لَا يُظْهِرُوا الرِّسُومَ وَالْعَادَاتِ الْجَارِيَةَ
بَيْنَ أَهْلِ الشِّرْكِ ۞

السَّابِعَ عَشَرَ أَنْ لَا يُبِيعُوا الدَّارَ وَمَسَاكِينَ فِي حِوَارِ
الْمُسْلِمِينَ ۞

الثَّمَانَةَ عَشَرَ أَنْ لَا يَدْفِنُوا مَوَاتِيَهُمْ قَرِيبًا عَنِ مَقَابِرِ
الْمُسْلِمِينَ ۞

التَّاسِعَ عَشَرَ أَنْ لَا يَصِيحُوا عِنْدَ مُصِيبَتِهِمْ وَأَنْ لَا يَبْكُوا
صَرَاحًا عِنْدَ مَوْتِ أَقْرَابِهِمْ ۞

الْعَشْرُونَ أَنْ لَا يَشْتَرُوا عَبِيدًا مُسْلِمِينَ ۞
 ثُمَّ قَالَ فِي آخِرِ الْوَصِيَّةِ فَإِنْ خَالَغُوا مِمَّا شَرَطُوهُ فَلَا دِيَّةَ
 لَهُمْ وَقَدْ حَلَّ لِلْمُسْلِمِينَ دَمُهُمْ ۞

Handwritten text in Arabic script, likely a religious or historical document. The text is faint and difficult to read, but appears to be arranged in several lines. The script is a form of Arabic calligraphy, possibly Maghrebi or Maghribi, used in historical manuscripts. The text is centered on the page and occupies the upper third of the page.

Anfang arab. Text

D: De 3546 (1)

ULB Halle
000 892 343

3/1

